

מחלקת חנינות

סיכום פעילות

שנת 2024

תוכן עניינים

2	תוכן עניינים
3	ברכת נשיא המדינה
4	ברכת שר המשפטים
6	ברכת מנכ"ל משרד המשפטים
7	ברכת מנהלת מחלקת חנינות
10	על מחלקת חנינות
18	נתונים אודות פעילות מחלקת חנינות בשנת 2024
25	מסלולים ומתוויו חנינה מיוחדים פעילים בשנת 2024
32	פעילות מחלקת חנינות בתקופת מלחמת חרבות ברזל
45	תכנית "בראשית"
46	מחקר מחלקת חנינות - רצידיביזם בקרב מבקשי מחיקת רישום פלילי
49	יחידת הביקורת על המידע הפלילי
60	השתתפות בוועדת השחרורים המיוחדת לקציבת מאסרי עולם
62	יישום חוק המאבק בטרור (תיקון מס' 4), התשע"ט-2019
63	מימוש זכויות נפגעי עבירה בהליך בקשת חנינה
67	תכנית סנ"ה (סיוע לנפגעי עבירות המתה)
69	מקרים לדוגמא שטופלו במחלקת חנינות בשנת 2024

נשיא המדינה
رئيس الدولة
THE PRESIDENT

ירושלים, כ"א באב תשפ"ה
15 באוגוסט 2025

"מתוך החשכה אנחנו מבקשים – לקום מחר בבוקר ולהתחיל מבראשית", כך כתבה משוררת המופלאה נעמי שמר, במילים שמבטאות היטב את הפעילות הברוכה והיסודית העומדת בבסיס מוסד החנינה בישראל ומשתקפת, בין היתר, בדו"ח מחלקת החנינות במשרד המשפטים שעיקריו מובאים לפניכם. זהו ביטוי לכמיהה העמוקה והיסודית הזו, לתת לישראליות וישראלים רבים הזדמנות שנייה – הזדמנות לתקן, לקום מתוך החשיכה, לכתוב פרק חדש בחייהם, ובכך לשנות גם את דברי ימיה של החברה והאומה.

בתקופה המטלטלת שאנחנו נתונים בתוכה, אין ספק שתהליכי התיקון והשיקום האישיים שזורים באופן עמוק בתהליכי התיקון והשיקום הלאומיים, של חברה שבונה את יסודות הבית המשותף מחדש מתוך שבר לאומי, שנטוע במאורעות שבעה באוקטובר וממשיך עד ימינו. לכן, במתווי החנינה אותם יזמנו יחד – כל השותפים העוסקים במלאכת הקודש הזאת – בחרנו להעניק משקל רב בתהליך בחינת החנינות לתרומה משמעותית לביטחון המדינה, לאובדן, להתמודדות עם פוסט טראומה ולנטל הכלכלי והרגשי הכבד שאותו נושאות משפחות הנפגעים, העקורים והחטופים.

הקשב העמוק לרחשי הציבור, וההיענות הרגישה לקשיים ולצרכים הייחודיים של החברה הישראלית בשעת מלחמה, הם ביטוי לתפקיד החשוב של מוסד החנינה, שבכוחו להפוך לכלי חברתי ראשון במעלה – כלי לקידום אינטרסים ציבוריים, להארת זרקור על אוכלוסיות מוחלשות באמצעות המתווים הייחודיים, ולמתן מענה מותאם לשברים האישיים והחברתיים שנוצרו בעקבות המלחמה. במובן הזה, הדו"ח המרתק יכול לשמש עבורנו כמצפן יקר ערך, וכמקור לתובנות חשובות באשר להשפעה החברתית של החנינה, ובהן שיעור הרצידיביזם הנמוך בקרב מקבלי החנינות. הנתון החשוב הזה ממחיש עד כמה מי שמרגיש שהעניקו לו הזדמנות, וראו אותו בדרך השיקום שלו, מסוגל לחולל שינוי אמיתי ובר קיימא בחייו.

אני מודה מעומק הלב למשרד המשפטים בהנהגת השר יריב לוין ולכלל העוסקות ועוסקים במלאכה בהובלתה המסורה, המקצועית והרגישה של עו"ד לימור גולדנברג-חדד; וכמובן למחלקה המשפטית של בית הנשיא בהנהגתה המרשימה של עו"ד מיכל צוק-שפיר. שיתוף הפעולה הפורה והמתמיד הזה מביא לכך שהציבור זוכה לשירות מקצועי ומעולה, בתחום הרה גורל ומלא השפעה, ואני מברך על כך בכל פה. אני מייחל לכך שהדו"ח יעמיק את ההיכרות של הציבור עם העבודה המבורכת וירחיב את הבנתנו בנוגע לאדוות החברתיות והלאומיות החשובות שיוצרות החנינות.

בברכה ובהוקרה, וואאק.
יוסף חוץ
יצחק הרצוג
נשיא המדינה

ברכת שר המשפטים

ברצוני לברך על פרסום הדו"ח השנתי של מחלקת חנינות לשנת 2024, המביא בפני הציבור הרחב מידע מקיף אודות פעילותה החשובה והענפה של המחלקה בשנה החולפת.

שנת 2024 התאפיינה בהתמודדות לאומית עם השלכותיה של מלחמת חרבות ברזל, שהשפיעה עמוקות על חייהם של אזרחים רבים. מחלקת חנינות במשרד המשפטים, בשיתוף פעולה הדוק ופורה עם לשכת השר ובית הנשיא, פעלה ברוח של אחריות, חמלה ורגישות ציבורית. לצד הקושי הרב, עשייתה של מחלקת חנינות הייתה משמעותית ביותר. המחלקה עמדה בחזית המאמץ המשפטי והחברתי במטרה לתת מענה למורכבויות השונות שנבעו מהמציאות החדשה, והציגה תהליכי התייעלות מרשימים שהובילו לעלייה משמעותית במספר חוות הדעת שהועברו לעיוני ולשולחנו של נשיא המדינה.

דו"ח זה איננו רק אוסף נתונים ומספרים – הוא מראה את פניו האנושיים של מוסד החנינה. הוא מציג את המחויבות העמוקה לצדק, לשיקום ולהזדמנות שנייה, תוך שמירה על ערכי היסוד של שלטון החוק.

במהלך השנה פעלתי ביחד עם מחלקת חנינות ובשיתוף פעולה הדוק עם נשיא המדינה וצוותו בכדי ליזום מתווי חנינה מיוחדים, שנועדו, בין היתר, להקל על אלו שנפגעו נוכח השלכות המלחמה. זאת, בין היתר למחיקת רישום פלילי לחיילי מילואים כהוקרה על תרומתם, להקלה בקנסות עבור בעלי חובות שנקלעו למצוקה כלכלית בעקבות המלחמה, וכן להקלות בקנסות בתחום תכנון ובנייה, בדגש על מי שתרמו תרומה משמעותית לביטחון המדינה, שמתגוררים ביישובים עם מורכבות תכנונית.

בנוסף, הארכנו את מדיניות חנינות שנת ה-75 לעצמאות מדינת ישראל, המיועדת לאזרחים שתרמו תרומה מיוחדת לביטחון המדינה – בדגש על בקשות חנינה של נכי צה"ל, מערכת הביטחון ובכללם הלומי הקרב. מתווה זה ממשיך לשקף את מחויבותנו להוקיר ולהכיר באנשים שפועלים תרם לשמירת על ביטחון המדינה וביטחון אזרחיה.

בשנה החולפת גיבשנו גם יוזמה ייחודית ומשמעותית, תוכנית החנינות "בראשית", שנולדה משיתוף פעולה בין מחלקת חנינות במשרד המשפטים, בית הנשיא והרשות לשיקום האסיר (רש"א). תוכנית זו נועדה לחזק את תהליך השיקום של אסירים משוקמים ולהפחית את הסיכויים לעבריינות חוזרת.

זהו צעד חשוב בחיזוק ערכי התיקון וההזדמנות השנייה, המשלב בין חמלה לאחריות, בין משפט לצדק חברתי.

אני מבקש להביע את הערכתי הרבה לעובדי ועובדות המחלקה על עבודתם המקצועית והאנושית. בראשם למנהלת המחלקה, לימור גולדנברג-חדד, אשר מובילה את המחלקה במקצועיות וברגישות מעוררות השראה. ירידתם של עובדי המחלקה לפרטי פרטים, תוך העמקה בסוגיות מורכבות והחתימה הבלתי פוסקת למתן שירות מיטבי לכל מבקשי החנינה, מהווים עמוד תווך באופן הפעלתו של מוסד החנינה. המשיכו כך!

ח"כ יריב לוין

סגן ראש הממשלה ושר המשפטים

ברכת מנכ"ל משרד המשפטים

אני שמח לברך על פרסום הדו"ח השנתי של מחלקת חנינות לשנת 2024, דו"ח המשקף את פעילותה החשובה של המחלקה במהלך השנה החולפת.

מחלקת חנינות ממלאת תפקיד מרכזי במערכת המשפטית והחברתית של מדינת ישראל, תוך שמירה על איזון בין עקרונות הצדק, החמלה והאחריות הציבורית.

השנה, הדו"ח מצביע על עלייה של כ-23% במספר בקשות החנינה שנפתחו בשנת 2024 בהשוואה לשנה הקודמת. מגמה זו נובעת בעיקר מהשלכות מלחמת חרבות ברזל, אחת המלחמות הקשות שחוותה ישראל ושהשפיעה על מגזרים רחבים באוכלוסייה, וכן ממתווי החנינה המיוחדים עליהם הכריזו נשיא המדינה ושר המשפטים במהלך השנה. מתווים אלו נועדו לתת מענה הולם לנסיבות יוצאות הדופן שפקדו את מדינת ישראל, ולשקף את הצורך בהגברת הרגישות החברתית במצבים חריגים שכאלה.

כמו כן, נתוני הפעילות המוצגים בדו"ח מצביעים על עלייה משמעותית של 28% במספר חוות הדעת שהועברו ממחלקת חנינות לנשיא המדינה ביחס לאשתקד.

יש לציין כי, מחלקת חנינות כוללת בתוכה גם את יחידת הממונה על הביקורת על המידע הפלילי, שפועלת כדי לשפר את אופן השמירה והשימוש במידע הפלילי.

אני מבקש להודות לצוות מחלקת חנינות ולעומדת בראשה, עו"ד לימור גולדנברג-חדד, על עבודה מקצועית מתוך תחושת שליחות ומחויבות רבה.

איתמר דוננפלד
מנכ"ל משרד המשפטים

ברכת מנהלת מחלקת חנינות

דו"ח הפעילות לשנת 2024 סוקר את פעילותה החשובה והייחודית של מחלקת חנינות, במהלך אחת השנים המורכבות והקשות שידעה מדינת ישראל מעת הקמתה.

הדו"ח סוקר את עשייתה הענפה של המחלקה בתחומי הליבה בשנה החולפת, ולצד זאת, את ההתמודדות עם האתגרים חסרי התקדים שהציבה המלחמה בשלל תחומי פעילותה. בנוסף, מפרט הדו"ח את תפקידיה הנוספים של המחלקה, מציג מגמות ונתונים סטטיסטיים מקיפים אודות הגידול בהיקף הפניות והשינויים שחלו בעקבות מלחמת חרבות ברזל.

כידוע, מחלקת חנינות אמונה על עריכת חוות דעת עבור שר המשפטים בבקשות חנינה. עמדת שר המשפטים מועברת אל נשיא המדינה לצד חוות דעת המחלקה, בכל בקשת חנינה המובאת לפתחו. סמכות החנינה מעוגנת במספר דברי חקיקה, אשר יפורטו בהמשך הדו"ח. סמכות זו, המופעלת במשורה ותוך הפעלת שיקול דעת רב, שואפת לאזן בין האינטרס האישי של מבקש החנינה לבין האינטרס הציבורי הרחב. זוהי סמכות ייחודית המושתתת על שיקולי חסד וחמלה, המתקיימת לצד סמכויות מערכת השפיטה ומשלימה אותה.

החנינה ממלאת גם תפקיד חברתי משמעותי, התומך בהליכי שיקום ושילוב מחודש בחברה לאור עקרון תקנת השבים. היא רגישה לרחשי הציבור ולתמורות החברתיות המתרחשות במדינה. פן ייחודי זה בא לידי ביטוי בולט מאז פרוץ מלחמת חרבות ברזל, שהותירה חותם עמוק על אזרחי המדינה בכל תחומי החיים. מחלקת חנינות נדרשה ועודנה נדרשת לתת מענה למספר הולך וגובר של בקשות חנינה, שמשקפות מצוקות שנבעו מהמצב הביטחוני. ההמלצות המקצועיות של המחלקה מותאמות לרגישות התקופה ולהשלכות המורכבות של המלחמה.

במהלך השנה יזמה המחלקה, בשיתוף פעולה מקצועי עם שר המשפטים ונשיא המדינה, **מתוו** **חנינה מיוחדים לאוכלוסיות שנפגעו ישירות או בעקיפין מהמלחמה**. מתווים אלו כללו מחיקת רישום פלילי לחיילי מילואים כהוקרה על תרומתם לביטחון המדינה, הקלות בקנסות לבעלי חובות שנקלעו למצוקה כלכלית, תמיכה מיוחדת במשפחות השכולות, במשפחות החללים ובתושבי העוטף והצפון, והקלות בקנסות בתחום תכנון ובנייה. פרטים מלאים אודות פעילות זו מובאים בהמשך הדו"ח.

בנוסף, גובשה השנה **תכנית חנינות "בראשית"** - יוזמה ייחודית שנוצרה בשיתוף פעולה בין מחלקת חנינות, בית הנשיא והרשות לשיקום האסיר (רש"א). תכנית זו נועדה לחזק את תהליך השיקום של אסירים משוקמים ולהפחית את הסיכויים לעבריינות חוזרת. במסגרת התוכנית, המחלקה פועלת להסרת חסמים קונקרטיים להצלחת השיקום ולהגשת המלצות לחנינה, ככלי לעידוד והעצמת תהליכי השיקום. תכנית זו מבטאת את מחויבות המחלקה להעניק לאדם הזדמנות שנייה תוך מתן דגש על ערכים של תיקון ושילוב חברתי.

בנוסף, בשנה זו החלה מחלקת חנינות **בתהליך אסטרטגי לקידום מדיניות ציבורית** בתחום החנינות. במסגרת זו, יזמה מחלקת חנינות, בשיתוף עם מחלקת המחקר בחטיבת תכנון, מדיניות ואסטרטגיה במשרד המשפטים, מחקר פורץ דרך בתחום הרצידיביזם. בהמשך למחקר בנושא הערכת רצידיביזם בקרב מקבלי חנינה ממאסר, שתוצאותיו פורסמו בנובמבר 2023, יזמה המחלקה מחקר עומק נוסף, שעסק בהערכת **רצידיביזם ביחס למבקשי מחיקת רישום פלילי**. תוצאות המחקר, שפורסמו לציבור בדצמבר 2024, הצביעו על קיומו של קשר בין מתן חנינה בדרך של מחיקת רישום פלילי לשיעורי רצידיביזם נמוכים יותר ב-5 השנים שלאחר מכן.

ממצא מעניין זה, של שיעורי הרצידיביזם הנמוכים בקרב מקבלי חנינה שביקשו לקצר תקופות רישום פלילי - תומך ומחזק את איכות הפעלת שיקול הדעת של צוות המחלקה בבחינת בקשות חנינה.

מחקר נוסף, שמצוי בשלבי ביצוע ראשוניים, הוא **מחקר מלווה לתוכנית חנינות "בראשית"**, מטרת המחקר היא להרחיב את המידע אודות אסירים משוחררים מבקשי חנינה המלווים ע"י רש"א כך שבעתיד יספק כלים למחקר עומק שיבדוק, בין היתר, את השפעת החנינה על היבטי חייהם השונים (רצידיביזם, תעסוקה, השכלה ומצב סוציאקונומי).

בנוסף, עורכת המחלקה בימים אלה **מחקר משפטי משווה בתחום החנינה** ביחס למספר מדינות שנבחרו, לצורך העמקת הידע והרחבת הכלים לטובת מקבלי ההחלטות בתחום.

אני מבקשת להודות לשר המשפטים וסגן ראש הממשלה, ח"כ יריב לוין, ולמנכ"ל משרד המשפטים, מר איתמר דוננפלד, על החיזוק והתמיכה בעשיית מחלקת חנינות והסיוע הרב בקידום יעדיה. לא למותר לציין כי עבודתנו נעשית בשיתוף פעולה הדוק עם נשיא המדינה, צוותו, ומחלקת החנינות בבית הנשיא בראשותה של עו"ד מיכל צוק - שפיר, וכן עם גורמים נוספים בהם שירות בתי הסוהר, גורמי התביעה, הנהלת בתי המשפט, הרשות לשיקום האסיר, הממונה על עבודות שירות ושירות המבחן, אשר כולם ביחד טווים את המארג לעבודתה המיטבית של מחלקת החנינות.

תודתי והערכתי הרבה לעובדי ועובדות מחלקת חנינות, על עבודתם המצוינת, המקצועית והערכית שבאה לידי ביטוי במחויבותם העמוקה לערכים של צדק, חמלה לצד שמירה על האינטרס הציבורי. כמו כן, אני מבקשת להוקיר תודה לכל עובדות המחלקה על העיסוק במלאכת כתיבת הדו"ח ובפרט לעורכת הדו"ח, עו"ד יעל אלטמן, על הובלת ותכלול כתיבת הדו"ח ועריכתו.

עו"ד לימור גולדנברג-חדד **מנהלת מחלקת חנינות**

מחלקת חנינות במשרד המשפטים אחראית על תכלול תהליך קבלת ההחלטות ובחינת כל בקשות החנינה המוגשות לנשיא המדינה. במסגרת תפקידה, המחלקה עוסקת באיסוף המידע הרלוונטי, ניתוחו ועריכת חוות דעת מקצועיות ומנומקות, אשר מסייעות להחלטת הנשיא. חוות הדעת, אשר נכתבות על ידי צוות המחלקה, מועברות לנשיא המדינה יחד עם עמדת שר המשפטים, ומהוות את הבסיס להחלטה הסופית.

הסמכות להעניק חנינה היא סמכות ייחודית, אשר נתונה בידי נשיא המדינה, ומבוססת על שיקולי חסד ורחמים. הענקת חנינה מתבצעת תוך איזון בין שיקולים ציבוריים, לבין נסיבות פרטניות של כל מקרה ומקרה, כאשר יש הצדקה במעשה חנינה לפני משורת הדין.

כבוד הנשיא אגרנט הדגיש את מהות מוסד החנינה ואת הדרך בה נבחנות בקשות חנינה, באומר:

"טמונה בחובה של החנינה נימה של סליחה או כפרה. מידת הרחמים, ולא מידת הדין, היא העולה במחשבתנו כשאנו משווים לנגדנו את העבריין העומד, כשהוא 'מלא עוון', ומפיל תחינתו לחנינה לפני הריבון, שהנהו בבחינת 'מלא רחמים'... יש להניח כי שר המשפטים עורך חקירה מדוקדקת בכל מסיבות העניין, בטרם הוא מחליט לחזק את יד הנשיא להעניק חנינה."

(בג"ץ 50/177 ראוּבן נ' יו"ר וחברי המועצה המשפטית)

בדבריו של הנשיא אגרנט לעיל, ניכר האופי האנושי והרחום של סמכות החנינה, שאינה ממלאת רק את תפקיד הדין "היבש", אלא גם נותנת מקום לשיקולים של רחמים, סליחה וכפרה. בהקשר זה, אגרנט מדגיש כי החנינה ניתנת לא רק על בסיס עונש, אלא גם מתוך הבנה שמאחורי מבצע העבירה עומד אדם בעל מצוקות ויש להפעיל במקרים המתאימים שיקולים אנושיים ואת מידת הרחמים כלפי העבריין. בנוסף, הוא מציין את החשיבות של חקירה מדוקדקת שנעשית על ידי שר המשפטים, על מנת לוודא שההמלצה לחנינה נעשית לאחר בדיקה מעמיקה של כל נסיבות העניין.

יובהר כי סמכות החנינה לא מהווה ערכאה נוספת, והיא אינה עוסקת בהערכת מחדש של העובדות או המשפט שבבסיס ההליך בו הורשע מבקש החנינה. אלא זו מתמקדת בהיבט הרחמים והסליחה מתוך שיקול דעת אקסטר-משפטי שמופעל במקרים חריגים ומיוחדים.

הסמכות לחון עבריינים ולהקל בעונשם, מכוח סעיף 11(ב) לחוק יסוד: נשיא המדינה, כוללת את האפשרות להפחית או להמיר את עונשו של אדם, על פי שיקול דעתו של הנשיא.

לפי סעיף 25 לחוק המידע הפלילי ותקנת השבים, התשע"ט-2019, מוסמך נשיא המדינה **לקצר או לבטל את תקופת ההתיישנות ותקופת המחיקה של רישום פלילי של אדם**. הסמכות כוללת גם את האפשרות לקבוע תקופות התיישנות ומחיקה בעבירות מסוימות, שעליהן אין התיישנות או מחיקה. הנשיא רשאי לקבוע את המועדים הרלוונטיים לצורך קביעת תקופת ההתיישנות או המחיקה, וזאת בהתאם לנסיבות המקרה.

כמו כן, לנשיא המדינה נתונה הסמכות **לקצוב את עונשו של אסיר עולם**, לאחר קבלת המלצת ועדת השחרורים המיוחדת, בה משתתפת מחלקת החנינות באופן פעיל, בהתאם לחוק שחרור על-תנאי ממאסר, התשס"א-2001. חשוב לציין, כי קציבת עונשו של אסיר עולם מתבצעת בהתאם לנסיבות הספציפיות של כל מקרה, תוך התחשבות במאפייניו האישיים של האסיר. במקרים חריגים, לאחר קציבת עונשו, רשאי הנשיא לאשר הקלה נוספת בעונש. עם זאת, יש להדגיש כי קציבת עונשו של אסיר עולם אינה פותחת את הדרך להליכי הפחתה נוספים באופן אוטומטי. בקשה להפחתה נוספת תוכל להיות מוגשת רק במקרים יוצאי דופן, בהם חלו שינויי נסיבות מהותיים המצדיקים הקלה בעונש.

בנוסף, כפי שנקבע בחוק הקלה באמצעי משמעת המוטלים על בעלי מקצועות מוסדרים, התשע"ז-2017, לנשיא המדינה נתונה הסמכות **להקל באמצעי המשמעת המוטלים על בעלי מקצועות מוסדרים**. זאת, בין אם באמצעות קיצור תקופת תוקפה של התליית רישיון ובין אם על ידי המרת אמצעי משמעת אחד באחר.

סעיף 12 לחוק יסוד: נשיא המדינה, קובע כי החלטת הנשיא תחייב חתימתו של ראש הממשלה או של שר אחר שהוסמך לכך. לפי החלטת ממשלה מיום 17.04.1949, שר המשפטים הוא המוסמך לחתום על מסמכי החנינה.

"ההחלטה לחון חייבת להיות החלטתו האישית של הנשיא [אך] היא גם מותנית בהמלצת השר."

(כבוד השופט אגרנט, ד"נ 60/13 היועץ המשפטי לממשלה נ' מתאנה)

" מעשה חנינה או הקלה בעונש הוא אפוא צירוף דעה לדעה: צירוף דעתו של שר לדעתו של הנשיא. רק בצירוף דעות זה יקומו ויהיו חנינה או הקלה בעונש."

(כבוד השופט חשין, בפסק-דינו בבג"ץ 94/706 רונן נ' שר החינוך והתרבות)

תחומי פעילות נוספים במחלקת חנינות

לצד עיסוקיה המרכזיים והעקרוניים, מחלקת החנינות אחראית גם על תחומים נוספים, בהם:

■ **חברות בוועדת שחרורים מיוחדת - קציבה לפי חוק שחרור על-תנאי ממאסר, תשס"א-**

2001.

■ **חברות בוועדת טרור, לפי חוק המאבק בטרור, תשע"ו-2016.**

■ **הפעלת תכנית סנ"ה לנפגעי עבירות המתה לפי החלטת ממשלה מס' 936.**

■ **ריכוז הטיפול בתחום טוהר המידות לפי החוק לעידוד טוהר המידות בשירות הציבור,**

תשנ"ב-1992.

■ **בעקבות תיקון חוק המידע הפלילי ותקנת השבים, תשע"ט-2019, הוקמה במחלקה יחידת**

הממונה על הביקורת על המידע הפלילי, הפועלת בשיתוף פעולה מלא עם גורמי מחלקת

חנינות ומבצעת את משימותיה הייעודיות.

■ **במלחמת חרבות ברזל - סיוע לממשלת ישראל לקראת שחרור אסירים מטעמים של ניהול**

יחסי החוץ של המדינה ובטחונה.

פירוט נוסף לגבי תחומים אלו יובאו בהמשך הדו"ח.

תהליך העבודה במחלקת חנינות

כל בקשת חנינה נפתחת בבית הנשיא ומועברת להמשך בחינה וטיפול במחלקת חנינות במשרד המשפטים.

בשלב הראשון |

מחלקת חנינות במשרד המשפטים פונה לכלל הגורמים הרלוונטיים לקבלת עמדות, דו"חות וחוות דעת מקצועיות. תהליך זה כולל איסוף מסמכים רלוונטיים וחוות דעת מגורמים מקצועיים שונים, כגון שירות בתי הסוהר, משטרת ישראל (לרבות גיליונות הרישום הפלילי והתעבורתי), פרקליטות המדינה, עמדת נפגעי עבירה במקרים הנדרשים, גורמי רווחה, רשות האכיפה והגבייה ועוד.

בשלב השני |

לאחר קבלת מלוא המידע הנדרש, עורכי הדין במחלקה עורכים חוות דעת מקיפות ומפורטות ביחס לכל בקשה. לצורך גיבוש חוות הדעת, נבחנות כלל הנסיבות האישיות של המבקש, כמו גם פרטי התיק המשפטי שהתנהל בעניינו, וכל המידע שהתקבל מכלל הגורמים הרלוונטיים בהתאם לסוג הבקשה.

בשלב השלישי |

בהתבסס על כלל המידע שנאסף, מחלקת חנינות מציגה בפני שר המשפטים חוות דעת הכוללת את כל השיקולים והנסיבות הרלוונטיות, תוך איזון בין האינטרסים השונים, ומציגה תמונה רחבה וממצה. בסיום, מובאת המלצת המחלקה - האם להמליץ על קבלת הבקשה או לחלופין לדחותה. לאחר שהוצגה בפני שר המשפטים חוות הדעת, תתקבל החלטתו - האם להצטרף להמלצת מחלקת החנינות או שמא להמליץ אחרת.

בשלב הרביעי |

חוות דעת מחלקת חנינות בצירוף עמדת שר המשפטים וכלל מסמכי הבקשה, מועברים למחלקת חנינות, לבחינת היועצת המשפטית בבית הנשיא, שם יוצגו בפני נשיא המדינה. על בסיס כלל החומרים שיוצגו בפניו, יקבל נשיא המדינה את החלטתו בנוגע לבקשת החנינה. ככל שהנשיא יחליט להעניק חנינה למבקש, יאשר שר המשפטים את כתב ההקלה שיופק בבית הנשיא באמצעות חתימתו על כתב קיום. הליך זה נעשה בשיתוף פעולה הדוק בין מחלקת חנינות במשרד המשפטים לבין מחלקת חנינות בבית הנשיא.

לסיכום, עבודת מחלקת חנינות במשרד המשפטים מהווה נדבך מרכזי בתהליך קבלת החלטות ביחס לבקשות חנינה. המחלקה מקפידה לשמור על האיזון העדין שבין כלל השיקולים הציבוריים והפרטניים, תוך שמירה על ערכי הצדק, הרחמים ועקרונות היסוד של מערכת המשפט.

שיקולי החנינה: איזון בין דין לחסד

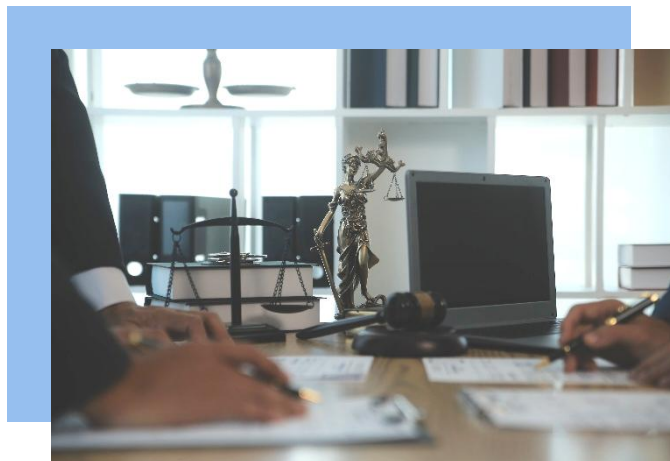
פעמים רבות, בקשת חנינה מגלמת מצוקות אנושיות מורכבות וציפייה לסעד של חסד ורחמים, שנשקלות בהתייחס לאינטרסים ציבוריים רחבים של גמול והרתעה מחד, ושיקום וחזרה לחברה מאידך. במהלך בחינת בקשת החנינה, נשקל מגוון שיקולים רחב, הכולל את טובת הציבור, הנסיבות האישיות של המבקש, פרטי העבירה ותוצאותיה, עמדת נפגעי העבירה ודוחות מקצועיים מגורמי הטיפול השונים. בנוסף, נלקחים בחשבון שינויים במדיניות האכיפה, ההתפתחויות החברתיות, וכן גורמים נוספים העשויים להשפיע על ההחלטה הסופית. הליך זה מתבצע בזיהרות רבה, תוך הקפדה על הכללים והנהלים, ונעשה בו שימוש אך ורק בנסיבות חריגות ומיוחדות.

כפי שנקבע בפסיקת בית המשפט העליון:

"סמכות החנינה היא ייחודית ומיוחדת. היא אינה מופעלת בהתאם לכללים נוקשים, ומרכיב שיקול הדעת בה מרכזי. בהפעלה של סמכות החנינה מתערבבים זה בזה שיקולי חסד ורחמים שטמון בהם יסוד של סליחה ומחילה לצד שיקולים הנוגעים לטובת הציבור בכללותו"

(דנג"ץ 09/219 שר המשפטים נ' ניר זוהר)

סמכות החנינה מאפשרת גמישות רבה בהפעלת שיקול הדעת, ובמצבים מסוימים עשויה לאפשר לנשיא המדינה לשקול שיקולים שגורמי אכיפת החוק אינם מוסמכים לקחת בחשבון במסגרת תפקידם - כמו שיקולי חסד ורחמים או שיקולים הנוגעים למצב בריאותי או נפשי של המבקש. בנוסף, סמכות החנינה מאפשרת "תיקון" של הרשעה פלילית במקרים שבהם קיים חשש לעיוות דין או טעות משפטית, ובכך היא מהווה מנגנון של צדק מעבר למסגרת המשפטית הרגילה.

סוגי בקשות חנינה

מחלקת חנינות עוסקת בטיפול בבקשות חנינה מסוגים שונים, בהם:

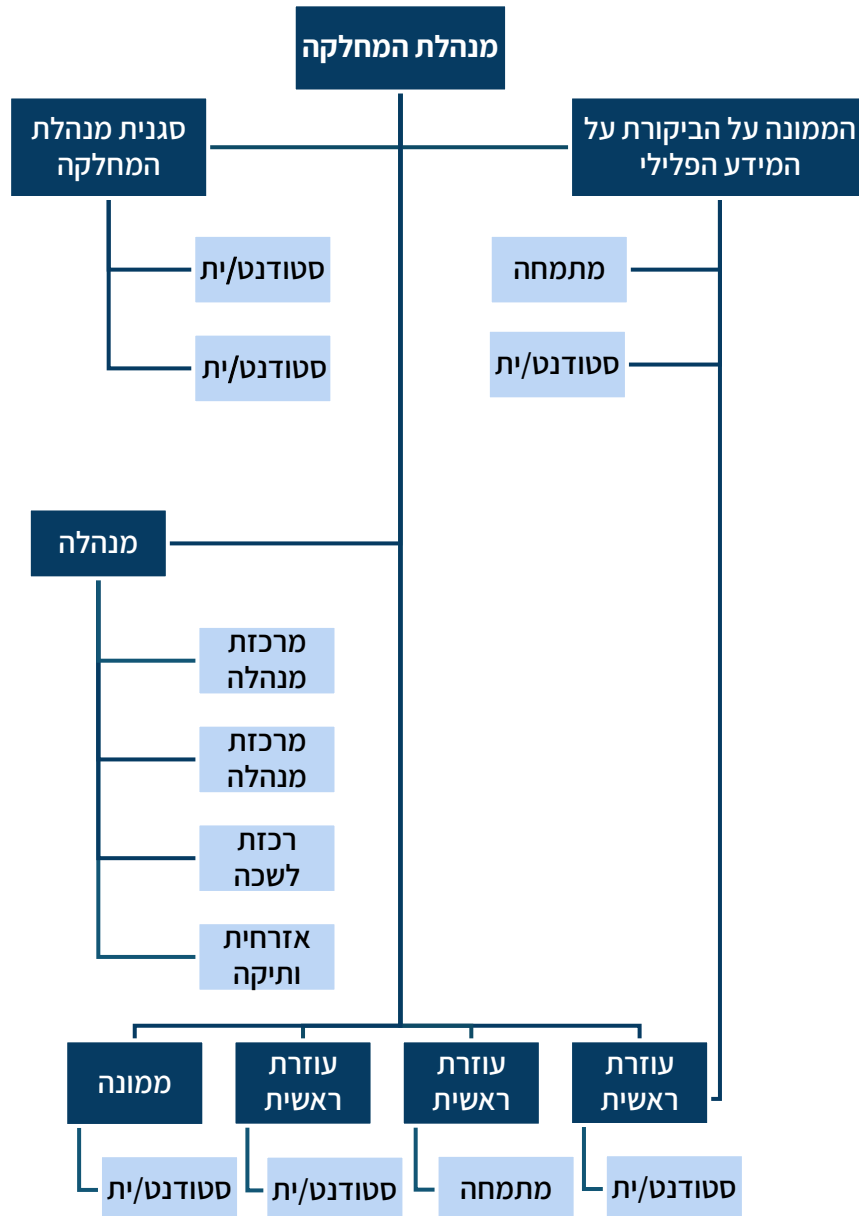
- **הקלה בעונשי מאסר בפועל** (הן מאחורי סורג ובריח והן בדרך של עבודות שירות).
- **קיצור תקופות ההתיישנות והמחיקה** של רישום פלילי.
- **קציבת עונש מאסר עולם** או הענקת הקלה נוספת בעונש מאסר קצוב.
- **הקלה בקנסות**, לרבות קנסות פליליים, תעבורתיים ומנהליים.
- **הקלה בעונש פסילת רישיון נהיגה.**
- **הקלה בעונש צו שירות לתועלת הציבור** (של"צ).
- **הקלה באמצעי משמעת** המוטלים על בעלי מקצועות מוסדרים.

יובהר, כי אין בסמכותו של נשיא המדינה לטפל בבקשות מהסוגים הבאים:

- בקשה לביטול רישום משטרתי בתיקים שנסגרו.
- בקשה למחיקת רישום בתיקים הממתינים לביור דין (תיקי מב"ד).
- בקשה לחנינה הנוגעת לעונש שהוטל על ידי בית משפט צבאי, מכוח הצו בדבר הוראות ביטחון [נוסח משולב] (יהודה והשומרון) (מס' 1651), התש"ע-2009.
- בקשה להקלה באמצעי משמעת שהוטלו על מי שאינו בעל מקצוע מוסדר (לדוגמא, אמצעי משמעת שהוטלו על ידי בית הדין למשמעת של עובדי מדינה).
- בקשה לשחרור אסיר בתום ריצוי תקופת שני – שלישים מתקופת מאסרו.
- בקשה הנוגעת לתנאי כליאה של אסיר, לרבות בקשה למתן חופשה.
- בקשה להקלה בפסילה מנהלית של רישיון נהיגה שהוטלה על ידי משרד התחבורה בגין צבירת נקודות חובה לנהג.
- בקשות להתערבות בהליכים משפטיים שונים ותלונות כנגד שופטים.

המבנה הארגוני במחלקה

מחלקת חנינות מונה כיום כ-20 עובדים ועובדות, כדלקמן:

נתונים אודות פעילות מחלקת חנינות בשנת 2024

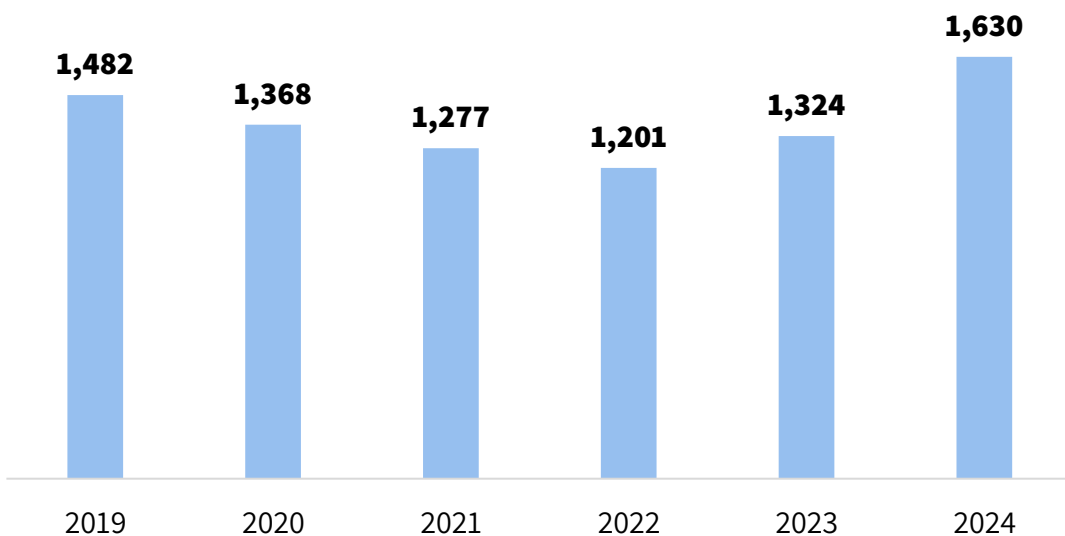
במהלך שנת 2024 נפתחו במחלקת חנינות **1,630 בקשות חנינה**, נתון המייצג עלייה של כ-**23%** ביחס למספר הבקשות שנפתחו בשנת 2023.

העלייה במספר הבקשות שהוגשו ונפתחו במחלקת חנינות בשנה זו בפרט, ובשנים האחרונות בכלל, נובעת משילוב בין צרכי השעה, האתגרים עמם מתמודדים אזרחי ישראל נוכח אירועי השבעה באוקטובר והן מתהליכים להנגשת הליך הגשת בקשת חנינה שנעשו בשנים עברו.

מהנתונים עולה כי בשנת 2024 חלה עליה משמעותית במספר בקשות החנינה שנפתחו במחלקה, בעיקר לנוכח השלכות מלחמת חרבות ברזל ומתווי החנינה המיוחדים עליהם הכריזו נשיא המדינה ושר המשפטים בתקופה זו, אשר פתחו את שערי החנינה לאוכלוסיות במיקוד ולאלו שנפגעו כתוצאה מהמלחמה בהיבטים שונים (פירוט נוסף בנושא יובא בפרק "פעילות מחלקת חנינות בתקופת מלחמת חרבות ברזל"). כפי שהעריכה המחלקה בשנה הקודמת, נראה כי מגמת הגידול תמשיך גם בשנים הבאות.

מספר התיקים שנפתחו במחלקת חנינות בשנים 2019-2024

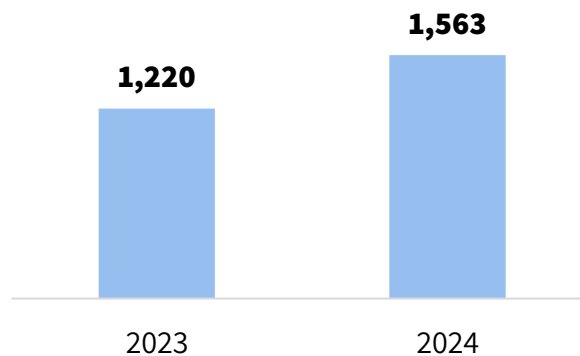
מספר התיקים שנפתחו במחלקת חנינות בשנת 2024 לפי סוג הבקשה העיקרי

סוג בקשה עיקרי	מספר התיקים שנפתחו	שיעור התיקים מכלל התיקים שנפתחו
מחיקת רישום פלילי ותעבורתי	781	47.9%
הקלה בעונש מאסר	252	15.5%
הקלה בעונשי קנסות	228	14%
הקלה בעונש פסילה מלנהוג	151	9.3%
הקלה בעונשי עבודות שירות ושירות לתועלת הציבור	88	5.4%
מחיקת רישום פלילי - חיילים ושירות לאומי	67	4.1%
קציבת מאסר עולם	46	2.8%
הקלה באמצעי משמעת	9	0.5%
הקלה נוספת לאחר קציבת מאסר עולם	3	0.2%
פניית נפגע עבירה (ללא קשר לבקשה של מבקש חנינה)	3	0.2%
הקלה בעונש של חילוט	2	0.1%
סה"כ	1,630	

מספר חוות הדעת שהועברו בשנת 2024 לנשיא המדינה לפי סוג הבקשה העיקרי וההמלצה

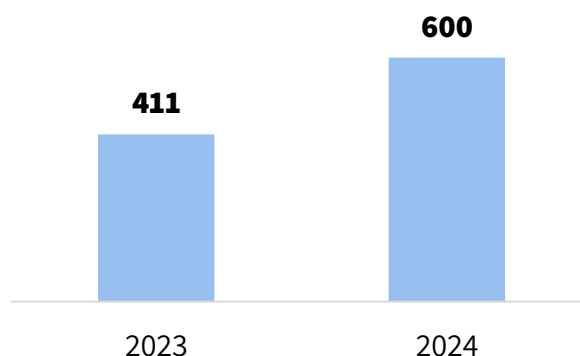
מספר חוות הדעת השליליות שהועברו	מספר חוות הדעת החיוביות שהועברו	מספר חוות הדעת שהועברו	סוג בקשה עיקרי
507 (62%)	310 (38%)	817	מחיקת רישום פלילי ותעבורתי
226 (90%)	26 (10%)	252	הקלה בעונש מאסר
10 (6%)	151 (94%)	161	הקלה בעונשי קנסות
127 (87%)	19 (13%)	146	הקלה בעונש פסילה מלנהוג
42 (64%)	24 (36%)	66	הקלה בעונשי עבודות שירות ושירות לתועלת הציבור
2 (3%)	62 (97%)	64	מחיקת רישום פלילי - חיילים ושירות לאומי
43 (84%)	8 (16%)	51	קציבת מאסר עולם
4 (100%)	0	4	הקלה באמצעי משמעת
2 (100%)	0	2	הקלה נוספת לאחר קציבת מאסר עולם
963 (62%)	600 (38%)	1,563	סה"כ

בשנת 2024 הועברו לנשיא המדינה 1,563 חוות דעת ביחס לבקשות חנינה. זאת, לעומת 1,220 חוות דעת שהועברו לנשיא המדינה בשנת 2023. **מדובר בעלייה של כ-28% במספר חוות הדעת שהועברו ממחלקת החנינות לנשיא המדינה ביחס לנתוני שנת 2023.**¹

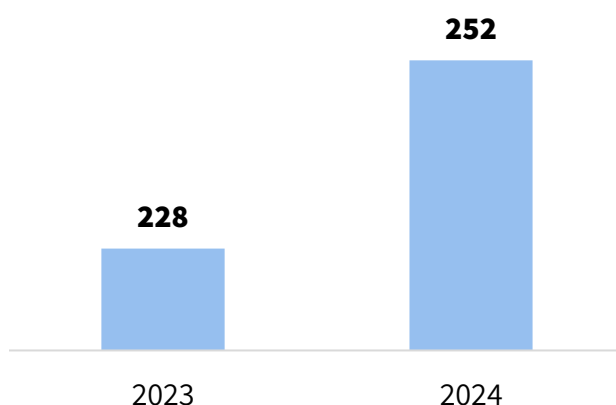
פילוח בקשות החנינה אשר טופלו² במחלקה בשנת 2024 על פי סוגן מעלה כי **חלק הארי של הבקשות היה מסוג מחיקת רישום פלילי (56%, מתוכן כ-7% בקשות מטעם חיילים ומתנדבי השירות הלאומי) וכשישית (16%) מהבקשות עסקו בהקלה בעונשי מאסר**. בקשות להקלה בעונשי קנסות היווה 10% מכלל הבקשות שטופלו ובקשות להקלה בעונשי פסילת רישיון נהיגה היוו 9% מתוכן. יתר הבקשות עסקו בהקלות בעונשים אחרים, וכן בתחום קציבת מאסרי עולם והקלה בעונשי מאסר עולם שנקצבו.

38% מבין חוות הדעת שהועברו מטעם מחלקת חנינות לנשיא המדינה בשנת 2024, **600 במספר, היו חוות דעת חיוביות בהן הומלץ על מתן חנינה**. לשם ההשוואה, בשנת 2023 34% מכלל חוות הדעת שהועברו לנשיא המדינה, 411 במספר, היו חוות דעת חיוביות. עלייה זו בשיעור חוות הדעת החיוביות מסמנת באופן מובהק את יישום מתווי החנינה המיוחדים עליהם הוכרז במהלך השנה לאור מלחמת חרבות ברזל, ומבטאת את צרכי ואתגרי השעה כפי שיפורט בהמשך.

¹ חלק מחוות הדעת שהועברו לנשיא המדינה בשנת 2024 מתייחסות לבקשות חנינה שנפתחו בשנת 2023.
² חלק מבקשות החנינה שטופלו במחלקה בשנת 2024 הן בקשות חנינה שנפתחו בשנת 2023.

שיעור חוות הדעת החיוביות בבקשות להקלה במאסר הינו 10%. לשם ההשוואה, שיעור חוות הדעת החיוביות מסוג זה שהועברו לנשיא המדינה עמד בשנת 2023 על 9%. בנוסף, הנתונים מצביעים על עלייה של כ-11% במספר חוות הדעת שהועברו לנשיא המדינה בבקשה מסוג זה, הן חיוביות והן שליליות, לעומת שנת 2023 (252 חוות דעת בשנת 2024, לעומת 228 חוות דעת בשנת 2023).

ב-38% מהבקשות למחיקת רישום פלילי ותעבורתי הועברו חוות דעת חיוביות.

מדובר בשיעור חוות דעת חיוביות זהה לזה שהיה בשנת 2023 בסוג בקשת חנינה זה. במהלך שנת 2024, חלה עלייה של כ-47% במספר חוות הדעת שהועברו לנשיא המדינה, הן חיוביות והן שליליות, בבקשה מסוג זה לעומת שנת 2023. נתון זה מבטא ביתר שאת את הגידול שחל במספר בקשות החנינה מסוג זה שהתקבלו במהלך השנה במחלקת חנינות, על רקע מתווי החנינה המיוחדים וצרכים ייחודיים שעלו במהלך תקופת המלחמה בקרב אזרחי ואזרחיות המדינה.

ככלל, המלצה לקיצור התיישנות או מחיקת רישום פלילי תינתן בחלוף זמן ממתן ההרשעה, תוך התייחסות לשיקום שעבר המורשע בדין בזמן זה והחסם שמציב בפניו הרישום הפלילי, בנוסף לשיקולים אחרים דוגמת חומרת המעשים, הישנותם, שיקולי הרתעה, הנזק שנגרם לנפגעי העבירה, אינטרסים ציבוריים, התחשבות בנסיבות ייחודיות שנוצרו עקב השלכות אירועי השנה האחרונה ועוד.

ב-97% מהבקשות למחיקת רישום פלילי לחיילים ולמתנדבי השירות הלאומי,

הועברו חוות דעת חיוביות. בבקשות אלו הופעל שיקול דעת מיוחד לאור שירותם ותרומתם למדינה בתפקידים ושיקומם הייחודי של המבקשים.

ב-94% מהבקשות להקלה בעונשי קנסות הועברה חוות דעת חיובית. מדובר בעלייה של כ-20% בשיעור חוות הדעת החיוביות בבקשות מסוג זה ביחס לשנת 2023, אז עמד על 75%.

שיעור ההיענות החיובי מבטא התחשבות בחייבים שניסו לפרוע את חובם באמצעות הסדר מול המרכז לגביית קנסות, לא הצליחו לפרוע את החוב במלואו לאור החמרה בנסיבותיהם, ואשר לא המשיכו לבצע עבירות בשנים האחרונות. כמו כן, שיעור זה מבטא התחשבות בחייבים על רקע אירועי השעה במדינת ישראל - פרוץ מלחמת חרבות ברזל, גיוסם של רבים לשירות מילואים ממושך, פינויים של תושבים רבים מבתיהם ואובדן הכנסות או מקומות עבודה כתוצאה מכך. ניתן לייחס את העלייה בשיעור ההיענות החיובי בבקשות מסוג זה בין השנים לפרסום **מתווה החנינה המיוחד להקלה בקנסות - מלחמת חרבות ברזל**, עליו הכריזו נשיא המדינה ושר המשפטים אשר הביא לעלייה משמעותית במספר בקשות החנינה מסוג זה שנפתחו בשנת 2024 במחלקת חנינות לעומת השנה הקודמת (פי 3 לערך ביחס בין שתי השנים). פירוט נוסף ביחס למתווה זה יובאו בהמשך הדו"ח.

שיעור חוות הדעת החיוביות בבקשות להקלה בעונש פסילה מלנהוג עומד על 13%. לשם ההשוואה, בשנת 2023 הועברו חוות דעת חיוביות ב-9% מהבקשות מסוג זה.

שיעור חוות הדעת החיוביות בבקשות הקלה בעונש פסילה מלנהוג נמוך מטבעו. עונשי פסילה מוטלים בדרך כלל על נהגים שעברו עבירות חמורות בתחום התעבורה או על נהגים השבים ומבצעים עבירות בנהיגתם, ונוכח מסוכנותם והצורך להרתיעם מהישנות המעשים החליטו הערכאות השיפוטיות להרחיקם מן הכביש. בנסיבות אלה, ונוכח התופעה הרווחת והמדאיגה של תאונות הדרכים המרובות בישראל, תינתן הקלה בעונש פסילה רק בנסיבות חריגות וקיצוניות ביותר. במקרים המתאימים, הקלה בעונש פסילה יכולה להיעשות באופן של סיווג הפסילה, כך שהפונה יוכל לנהוג בימים ובשעות מסוימות, לצרכים מסוימים (כגון לצורך הגעה אל מקום עבודה או לצורך קבלת טיפול רפואי במקרים מיוחדים).

לאור האמור לעיל, מרבית ההקלות עליהן המליצה מחלקת חנינות בחוות הדעת החיוביות שהעבירה במהלך שנה זו לא היו בדרך של הקלה מלאה אלא היו בדמות סיווג עונשי הפסילה, בין היתר לנוכח אתגריהם של מי שנפגעו מהמלחמה באופן ישיר (למשל, מי שפוננו מביתם או משפחות אנשי ונשות המילואים) וכן מטעמים רפואיים ייחודיים.

הכשרות והרצאות שהועברו על ידי עובדי ועובדות מחלקת חנינות

בשנת 2024

- הצגת פעילות מחלקת חנינות לשר המשפטים ומפגש עם עובדי ועובדות המחלקה (1/2024)
- כנס "חנינות בצל המלחמה" בשיתוף עם מחלקת חנינות בבית הנשיא (2/2024)
- יום הכשרה לסטודנטים ומתמחים חדשים במחלקת חנינות במשרד המשפטים (3/2024)
- הרצאה לשופטי בית משפט קהילתי בשיתוף עם בית הנשיא (4/2024)
- הרצאה להנהלת הסיוע המשפטי בנושא פעילות מחלקת חנינות במהלך מלחמת חרבות ברזל (6/2024)
- הרצאה במסגרת פרויקט "הכר את היחידה" במשרד המשפטים (6/2024)
- הרצאה אודות סמכות החנינה לנערים הכלואים והעצורים בכלא אופק (7/2024)
- הצגת פעילות מחלקת חנינות במהלך מלחמת חרבות ברזל בפני משתתפי השולחן העגול הרב-מגזרי בחירום בנושא חוסן כלכלי של הפרט, שהוקם על ידי משרד ראש הממשלה עם פרוץ המלחמה (7/2024)
- הצגת פעילות מחלקת חנינות לעובדי ועובדות היחידה הממשלתית לחופש המידע (10/2024)
- הצגת פעילות מחלקת חנינות למנכ"ל משרד המשפטים לציון שנה למלחמת חרבות ברזל (10/2024)
- הרצאה לסניגוריה הציבורית מחוז ירושלים (11/2024)
- הרצאה לעורכי דין מייצגי נפגעי עבירה מטעם הסיוע המשפטי (11/2024)
- הרצאה לשופטי ועדות השחרורים בנושא פעילות מחלקת חנינות במסגרת קציבת מאסרי עולם (11/2024)
- מפגש מקצועי בנושא מתווה החנינות המיוחד לעידוד היציאה ממעגל הזנות בשיתוף עם מחלקת חנינות בבית הנשיא, במעמד רעיית נשיא המדינה (12/2024)
- הרצאות מחוזיות לעובדי ועובדות הרשות לשיקום האסיר בנושא פעילות מחלקת חנינות והממונה על הביקורת על המידע הפלילי (לאורך השנה)

מסלולים ומתווי חנינה מיוחדים פעילים בשנת 2024

נשיאי המדינה ושרי המשפטים לדורותיהם הכריזו במהלך השנים, בהתאם למדיניותם ולצרכי השעה, על מסלולים ומתווי חנינה מיוחדים. בכל אחד מאלו, מוחל סט שיקולים ואיזונים שונה במעט מזה שמוחל בבקשה שנבחנת באופן "רגיל". זאת, במטרה להתאים מענה הולם לסוגיה או אוכלוסייה ייחודית. מתווים אלו, אשר גובשו על ידי נשיאי המדינה ושרי המשפטים לאורך השנים, קוראים להגשת בקשות חנינה מסוגים שונים, הנוגעות לסוגיה אותה זיהו כמצריכה מענה פרטני, ובכך הם מבקשים לייצר לה מענה מותאם.

הבקשות המוגשות תחת מתווה מסוים, מסווגות בבית הנשיא ובמחלקת חנינות במשרד המשפטים תחת שם המתווה, וביחס לכל בקשה ובקשה מתבצעת בדיקה פרטנית בנוגע לכל מקרה ולנסיבותיו הייחודיות. בנוסף, בעת כתיבת ההמלצה, נשקלים גם השיקולים הייחודיים שהובילו לפרסום המתווה, ולעיתים האיזונים בין השיקולים השונים משתנים בהתאם לכך. לבסוף, המחלקה מעבירה המלצות מפורטות, שבסופן הכרעה בעד או נגד חנינה.

להלן יובא פירוט אודות המסלולים ומתווי החנינה המיוחדים שהיו

פעילים במהלך שנת 2024

1 | מחיקת רישום פלילי לחיילי וחיילות צה"ל (קח"ר - קצין חינוך ראשי) ולמתנדבי השירות הלאומי

מתווים אלו פועלים מזה מספר שנים, ונועדו לתת מענה לצעירים אשר השלימו שירות צבאי או שירות לאומי בהצלחה, ומבקשים לקראת שחרורם למחוק את הרישום הפלילי הקיים לחובתם בגין עבירות שביצעו בתקופה שלפני השירות כנערים ונערות. זאת, על מנת להעניק להם שוויון הזדמנויות מלא עם יציאתם לחיים האזרחיים, ולאחר שהוכיחו כי שינו את דרכיהם ועברו הליך שיקום משמעותי. במסגרת זאת, מבקש החנינה בצה"ל יפנה אל קציני/ת הרישום הפלילי בצה"ל או למשרד הת"ש או החינוך ביחידתו; ומבקש החנינה בשירות הלאומי יפנה בבקשה לרשות השירות הלאומי-אזרחי באמצעות הרכז הישיר במסגרת בה הוא משרת או באמצעות מחלקת פניות הציבור ברשות השירות הלאומי-אזרחי. לאחר מכן, עם סיום איסוף כלל החומרים הרלוונטיים, יופיע המבקש בפני ועדה פנים ארגונית צה"לית בראשות קצין החינוך והנוער הראשי (או בפני ועדה מקבילה ברשות השירות הלאומי-אזרחי). הוועדה תבחן את עניינו ונסיבותיו האישיות, את השירות שביצע ותעביר המלצתה למחלקת חנינות - אשר תכין את חוות דעתה לשר המשפטים ולנשיא המדינה.

למידע נוסף אודות מתווה מחיקת רישום פלילי לחיילי וחיילות צה"ל - לחצו כאן
למידע נוסף אודות מתווה מחיקת רישום פלילי למתנדבי השירות הלאומי-אזרחי -
לחצו כאן

מקרה לדוגמה:

ל' פנה באמצעות ועדת קח"ר בבקשה לקיצור תקופת המחיקה ביחס לרישום פלילי בגין אי הרשעה בעבירת סמים כקטין. ל' עלה לארץ כילד צעיר, וההתאקלמות בארץ הייתה מאתגרת לו ולמשפחתו. במהלך אירועי ה-07.10.2023, שהה ל' בבסיסו וניצל בנס מאש מחבלים. במהלך שירותו אף קיבל תעודת הצטיינות גדודית ותעודת הצטיינות מטעם מפקד החטיבה הדרומית באוגדת עזה, אל"מ אסף חממי ז"ל אשר נפל בקרבות ב-07.10.2023 ושגופתו מוחזקת בידי חמאס בעזה. נוכח השינוי שחל בחייו של ל', הליך השיקום המשמעותי שעבר, והמלצת מפקדיו, הוענקה לו חנינה ורישום הפלילי נמחק.

2 | מדיניות חנינות לשנת ה-75 לעצמאות מדינת ישראל (שהוארכה בשנת העצמאות ה-76 לשנה נוספת)

במסגרת המדיניות האמורה, צוין כי השימוש בסמכות החנינה יהיה רחב מן הרגיל ויינתן משקל מיוחד לנסיבות אישיות ומשפחתיות ותהליכי שיקום של מבקשי חנינה בני 75 ומעלה, של בגירים-צעירים שנדונו בפלילים בהיותם קטינים ועלו על דרך הישר, של נכי צה"ל ומערכות הביטחון, לרבות נפגעי פוסט טראומה ומי שתרמו תרומה ייחודית לביטחון המדינה.

למידע נוסף אודות מתווה זה – לחצו כאן

מקרה לדוגמה:

צ', פנה בבקשה לקיצור תקופת המחיקה בשתי עבירות של ביצוע עבודות ללא היתר. נוכח נסיבות חייו של הנדון, כמי שהוכר כנכה צה"ל לאחר שירותו הצבאי הייחודי ופציעתו במהלך פעילות מבצעית בלבנון, מחלקת חנינות כללה את בקשתו במסגרת מדיניות החנינות המיוחדת לשנת ה-75 לעצמאות מדינת ישראל. נוכח פרק הזמן הממושך שחלף מאז הרשעתו האחרונה בדין, העובדה שנשא בכל תקופת ההתיישנות ובכמחצית מתקופת המחיקה, ולאור נסיבות חייו האישיות והרפואיות – הוענקה לו חנינה ורישומו הפלילי נמחק.

3 | מתווה מחיקת רישום פלילי לבני החברה האתיופית

לאחר פרסום דו"ח הצוות למיגור הגזענות נגד יוצאי אתיופיה בשנת 2018, בו תוארה תופעה של יחס מפלה כלפי בני החברה מצד הממסד בתחומים שונים וביניהם בתחום אכיפת החוק, פורסם מתווה הקורא ליוצאי אתיופיה להגיש בקשות למחיקת מרשם פלילי. מתווה זה נועד להשלים תהליך של תיקון ואיחוי קרעים, וכן חיזוק האמון בין יוצאי אתיופיה לרשויות האכיפה והמשפט, ומבטא את האמונה בתרומה הגדולה של צעירים אלו לחברה הישראלית כולה. המתווה מיועד לקטינים וצעירים יוצאי אתיופיה, אשר נשפטו בעבר בגין עבירות של הפרת הסדר הציבורי ולא הוטל בגינם עונש של מאסר בפועל.

למידע נוסף אודות מתווה זה - לחצו כאן

בהמשך ובהשלמה לכך, יצוין כי ביום 18.07.2024 אושרה הצעת החוק למחיקת רישום פלילי ומשטרתי ליוצאי אתיופיה. הצעת החוק באה על רקע דו"ח הצוות למיגור הגזענות נגד יוצאי אתיופיה³ ודו"ח מבקר המדינה,⁴ מהם עלה כי מספר התיקים הפליליים וכתבי האישום נגד יוצאי אתיופיה גבוה באופן משמעותי משיעורם באוכלוסייה; ובמיוחד בקרב צעירים שנכנסים למעגל העבריינות בעקבות פתיחת התיקים.

מטרת החוק היא להסיר את הכתם שדבק ברישומם ולאפשר את השתלבותם בחברה. החוק החדש קובע כי בעבירות מסוימות של הפרת הסדר הציבורי יימחק פרט הרישום מהמרשם הפלילי או מהמרשם המשטרתי אם לא הוטל על האדם מאסר ומדובר בעבירה יחידה שבוצעה לפני סוף שנת 2020. בסופו של יום, החוק, כפי שהתקבל, התייחס רק לעניין מחיקת הרישום הפלילי. המחיקה תבוצע באופן אוטומטי על ידי משטרת ישראל, ללא צורך בפניה יזומה מצדו של בעל הרישום. כמו כן, ישנן עבירות שאינן כלולות בחוק זה, אך עדיין ניתן לבקש למחוק את הרישום הפלילי שלהן באמצעות בקשה לחנינה מנשיא המדינה. מחלקת חנינות לקחה חלק בדיונים בכנסת ובמשרד וסייעה רבות לדיוק הצעת החוק בהתאם לניסיון המצטבר מעבודת המחלקה במסגרת מתווה החנינה ליוצאי אתיופיה.

³ הצוות למיגור הגזענות נגד יוצאי אתיופיה, דוח מסכם – יולי 2016

⁴ התנהלות גורמי האכיפה אל מול יוצאי אתיופיה, מבקר המדינה, דו"ח שנתי 72א – חלק ראשון, התשפ"א – 2021

4 | מתווה מיוחד למחיקת רישום פלילי ועידוד היציאה ממעגל הזנות

כמהלך משלים לחוק איסור צריכת זנות (הוראת שעה ותיקון חקיקה), התשע"ט - 2019, לטובת הרחבת דרכי הטיפול והשיקום לאוכלוסיות בזנות, ומתוך רצון לעודד יציאה ממעגל הזנות ולהסיר מחסומים לטובת השתלבות בעולם התעסוקה, יצאו נשיא המדינה ושר המשפטים בקריאה מיוחדת להגשת בקשות למחיקת רישום פלילי. מתווה זה מיועד למי שנדונו בעבר בגין עבירות על רקע הימצאותם במעגל הזנות ולא הוטל עליהם עונש מאסר בפועל. בתחילת הדרך מתווה זה נועד לקידום מחיקת רישום הפלילי של יוצאי/ות מעגל הזנות, ובמהלך השנים הורחב גם לטובת קידום הקלה בקנסות, לאור צורך שעלה מן השטח.

למידע נוסף אודות מתווה זה – לחצו כאן

מקרה לדוגמה:

י' פנתה בבקשה לקיצור תקופות ההתיישנות והמחיקה בעבירות אלימות ורכוש. בנוסף, פנתה י' בבקשה להקלה בקנסות שהוטלו עליה בגין 7 דו"חות משטרה. סכום הקנסות במקור עמד על 3,100 ש"ח, ויחד עם תוספות פיגורים עמד על סך 3,469 ש"ח. במהלך בחינת הבקשה עלה כי י', המזדהה כטרנסג'נדרית, היא מכורה לסמים ומתמודדת נפש. היא החלה בתהליך טיפול אינטנסיבי ומשתתפת בתוכנית שיקום. משיחה שקיימה מחלקת חנינות עם העובד הסוציאלי המלווה אותה, נמסר כי העבירות הפליליות בוצעו בקונטקסט ספציפי, כאישה טרנסית העוסקת בזנות ובשימוש בסמים, וכי הוא מאמין שכיום היא לא תחזור לפלילים. לאור השינוי שעברה י' בחייה, הוחלט להעניק לה חנינה בדמות קיצור תקופות ההתיישנות והמחיקה של רישומה הפלילי, וכן הקלה בעונש הקנס כך שיעמוד על 40% מסכום הקנס המקורי תוך פריסתו לתשלומים.

5 | קריאה מיוחדת להגשת בקשות למחיקת רישום פלילי בגין החזקה או שימוש בקנאביס לצריכה עצמית בלבד

כמהלך משלים בעקבות כניסתו לתוקף של חוק הסמים המסוכנים (עבירת קנס מיוחדת - הוראת שעה), התשע"ח-2018, לתוקף ופרסום תקנות וצו עבירות מנהליות (החזקת קנאביס ושימוש בו) בשנת 2022 - פורסם מתווה זה. המתווה מבקש להסיר את התיוג הפלילי והכתם הנלווה אליו ממי שעברו של החזקה או שימוש עצמי בקנאביס, ולא נשפטו בעבירות נוספות.

למידע נוסף אודות מתווה זה – לחצו כאן

מקרה לדוגמה:

ב' פנה בבקשה לקיצור תקופות ההתיישנות והמחיקה בעבירות של החזקה או שימוש בסמים שלא לצריכה עצמית, שבוצעה כשהיה בגיר-צעיר. מאז ביצוע העבירה, התגייס ב' לשירות קרבי מלא כלוחם וסיים אותו בהערכה חיובית, נישא והשתלב בעבודה. הבקשה לקיצור תקופת ההתיישנות והמחיקה הוגשה על רקע חשש שלא יתקבל לעבודה בתחום המקצועי האקדמי שאותו מתעתד ללמוד. לאחר בחינת בקשתו, ניכר כי הנדון לקח את עצמו בידיים, הקים משפחה ודואג לפרנסתה, השלים שירות צבאי על הצד הטוב ביותר ועבר שינוי של ממש מאז ביצוע העבירה. על כן, הוחלט להעניק לו חנינה בדמות קיצור תקופות ההתיישנות והמחיקה של רישומו הפלילי.

6 | מסלול ייעודי למתן חנינה להקלה בקנסות לעומדים בהצלחה בתכנית בית המשפט הקהילתי

בתי המשפט הקהילתיים הוקמו בישראל בשנת 2014, במטרה לספק מענים ופתרונות שיקומיים עבור עוברי חוק המואשמים בבתי משפט השלום, בעבירות בדרגת חומרה "קלה" ו"בינונית", אשר היו צפויים לעונשי מאסר בפועל, שברקען בעיות חברתיות, כלכליות או אישיות. המשתתפים בתכנית בתי המשפט הקהילתיים זוכים למעטפת ליווי על ידי גורמי בית המשפט, התביעה, הסניגוריה הציבורית, שירות המבחן והסיוע המשפטי, ונבנית להם תכנית שיקומית כוללת.

בשל ייחודה של תכנית זו, נשיא המדינה ושר המשפטים החליטו על מסלול ייעודי למתן חנינה בעונשי קנסות (פליליים, תעבורתיים ומנהליים) וכן במקרים ייחודיים אף בהקלה בעונש פסילה למשתתפי התכנית אשר עמדו בה בהצלחה. זאת, על מנת להוקיר את המאמץ הנעשה על ידם ולסייע להם להתמיד בתהליך השיקום ולשמרו.

למידע נוסף אודות מתווה זה – לחצו כאן

מקרה לדוגמה:

ש' פנה בבקשה לקיצור תקופת הפסילה שהוטלה עליו נוכח הרשעתו בעבירות תעבורה וסמים. ש' סיים בהצלחה את ההליך המשפטי במסגרת בית המשפט הקהילתי. בית המשפט הקהילתי התרשם כי הפסילה מכבידה על הנדון ועל הליך השיקום שעבר, בפרט לאור מצבו המשפחתי. נוכח השלב המתקדם בו מצוי היה הנדון בתוכנית הטיפולית, סבר בית המשפט כי הגשת בקשת חנינה הינה נכונה וראויה ותקדם את התהליך השיקומי בו הוא צועד מזה זמן ממושך. לבקשת החנינה צורף גם מכתבה של רכזת בית המשפט הקהילתי שהסבירה כי ש' גדל בסביבה בעייתית, וכי שורש הסתבכויותיו עם החוק נעוץ בחובות בהם הסתבך. ש' עמל על הסדרת חובותיו, אולם היעדר רישיון נהיגה הינו אבן נגף של ממש בדרכו. בבקשת החנינה נטען כי ש' נעזר בנהג שכיר על מנת להצליח לנהל את עסקו כקבלן, וכי הדבר פוגע קשות בהכנסתו ובהתנהלותו. צוות בית המשפט הקהילתי שליווה את ש' במסגרת ההליך ואף השופטים בבית המשפט הקהילתי תמכו במתן חנינה לנדון וראו בה מנוף שיקומי משמעותי עבורו. נוכח השינוי שחל בחייו של ל', הליך השיקום המשמעותי שעבר, והמלצות צוות בית המשפט, הוענקה לנדון חנינה ועונש הפסילה שלו קוצר והסתיים.

כמו כן, כפי שיפורט בהרחבה בפרק הבא, במהלך השנה הופעלו גם **מתווי חנינה מיוחדים בצל**

מלחמת "חרבות ברזל":

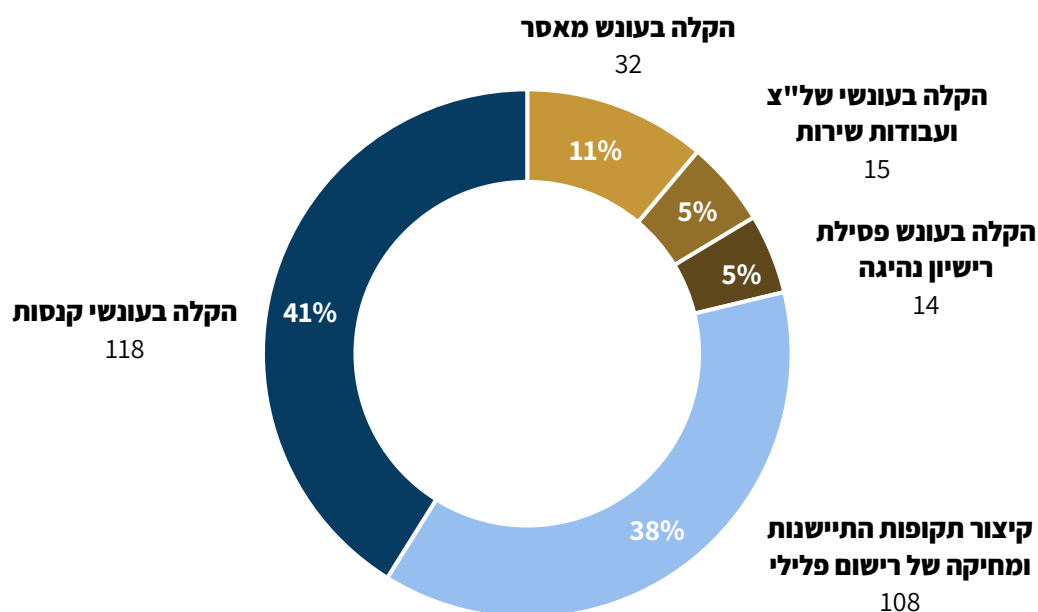
פעילות מחלקת חנינות בתקופת מלחמת חרבות ברזל

אירועי ה-07.10.2023, השפעתם הנרחבת ושינוי המציאות בעקבותיהם, לא פסחו והשפיעו באופן נרחב גם על פעילותה של מחלקת חנינות.

מצב המלחמה השפיע על כלל אזרחי ותושבי ישראל בתחומי ומישורי חיים רבים, בכללן משפחות שאיבדו את יקיריהן, משפחות השרויות במצב של חוסר ודאות על אודות גורל יקיריהן, משפחות שפונו מבתיהן, אזרחים רבים שגויסו למילואים, בני משפחותיהם של חיילי צה"ל בסדיר ובמילואים שנתרו בעורף, ועוד.

במסגרת בחינת הבקשות הקשורות לאירועי המלחמה, ניתן משקל רב מהרגיל לתרומה משמעותית לביטחון המדינה, לאובדן ולשכול, וכן לנטל הכלכלי והרגשי הכבד שאותו נושאות משפחות הנפגעים, המפונים והחטופים. כמו כן, הופעלו ביתר שאת שיקולי חסד וחמלה, תוך איזון רגיש בין האינטרס הציבורי הכללי לבין האינטרס והצורך האישי של מבקש החנינה.

כאמור, בשנת 2024 נצפתה עלייה של כ-23% במספר בקשות החנינה שנפתחו במחלקת חנינות בהשוואה לשנת 2023. ניתן לראות כי מדובר בגידול משמעותי ביחס לכלל סוגי בקשות החנינה המטופלות במחלקה. זאת, מכיוון שאזרחים ואזרחיות רבים בישראל פנו בבקשת חנינה לצרכים שונים הנובעים גם מאירועי המלחמה ובהלימה למתווי החנינה הייחודיים שהוכרזו בצל המלחמה. מחלקת החנינות סיווגה במהלך שנת 2024, 287 בקשות חנינה כבקשות שהוגשו על רקע מלחמת "חרבות ברזל", בהתאם להתפלגות הבאה:

נוכח הצרכים הייחודיים שהציפה המלחמה, על רקע ההשלכות הכלכליות המיידיות על אזרחי ישראל, והפניות שהחלו להגיע ביתר שאת למחלקת חנינות כאמור לעיל, הכריזו נשיא המדינה ושר המשפטים בחודש דצמבר 2023 על מתווה חנינות מיוחד להקלה בקנסות במטרה להעמיד לטובת הציבור מענה מידי וראשוני למצוקותיהם. מתווה זה יושם על ידי מחלקת חנינות במהלך שנת 2024.

מתווה החנינות המיוחד להקלה בקנסות - חרבות ברזל

נשיא המדינה מר יצחק הרצוג ושר המשפטים מר יריב לוין, החליטו על הפעלת מתווה חנינות מיוחד עבור בעלי חובות בגין קנסות, שנקלעו למצב כלכלי קשה על רקע המלחמה, ואשר מתקשים לשלם את חובותיהם בתקופת משבר זו. המתווה יועד לאוכלוסיות ייחודיות ובהן – משרתי המילואים וכוחות הביטחון, מפונים ומי שבתם נפגע, משפחות חטופים, נופלים או נרצחים, שנפגעו באופן ישיר ממצב המלחמה. במסגרת המתווה, השימוש בסמכות החנינה ביחס להקלה בעונשי קנסות (קנסות פליליים, תעבורתיים או מנהליים) נעשה באופן נרחב ביחס לימי שגרה.

הקלה בקנסות - מקרים לדוגמה

במחלקת חנינות התקבלו בקשות להקלה בקנסות, בין היתר מחיילי מילואים ואזרחים מפונים, שהתמודדו במהלך השנה החולפת עם פגיעה משמעותית במצב הכלכלי, עם מציאות משפחתית מורכבת ועם אתגרי תעסוקה:

- כך למשל פנה חייל מילואים בגין מקרה בו נהג, זמן קצר טרם פרוץ המלחמה, במהירות העולה על המותר תוך שנסע ברכב השייך לחברה בה עבד. בשל כך שהנהיגה בוצעה ברכב חברה הועמד הקנס על סכום של 3,000 ש. המועד האחרון לתשלום הקנס חלף בזמן שהנדון כבר היה מגויס למילואים, ובהמשך תפח לסכום של 4,500 ש. עקב שירות מילואים בן כחצי שנה לא התפנה הנהג לבקש את הסבת הדו"ח במועד, ועל כן סורבו בקשות הנהג והחברה בה עבד להפחית את החוב. בנסיבות חריגות אלה, שברור כי נבעו משירות המילואים שביצע הפונה, בוטל החוב במסגרת מתווה החנינה להקלה בקנסות.
- במקרה אחר, התקבלה בקשתה של אם ל-5, תושבת הצפון שפונתה מביתה ודו"ח מהירות שנשלח אליה הגיע לידיה באיחור רב עקב היותה מפונה מביתה. גם חוב זה בוטל במסגרת המתווה.
- במקרה אחר, התקבלה בקשתו של צעיר שצבר בעשור האחרון קנסות בגין מספר הליכים פליליים וכן דו"חות תעבורה שצברו תוספות פיגורים והגיעו לסכום של כ-18,000 ש. הצעיר הוכר כנפגע פעולות איבה לאחר ששרד את התופת במסיבת ה"נובה" ביום ה-7 באוקטובר, ובנוסף הוא מוכר עם פוסט טראומה מורכבת על רקע נסיבות חיים מורכבות עמן מתמודד בשנים האחרונות. לאור נסיבות אלה, וברוח מתווה החנינות המיוחד, הומלץ לחון את הפונה מתשלום יתרת חובו.

דוגמה נוספת - הקלה בקנסות לחללי ה"נובה" ויישובי העוטף ובני משפחותיהם

במהלך השנה החולפת, התקבלה במחלקת החנינות פניה מטעם מנהל רשות האכיפה והגביה, בעניינם של 23 חללים מנרצחי מסיבת ה"נובה" ויישובי העוטף שנותרו על שמם חובות בגין קנסות שונים, בסכומים שנעו בין 250 – 20,000 ש. מחלקת חנינות המליצה על מחיקת כלל הקנסות מעיזבונם של כל אחד מהחללים, על רקע הנסיבות החריגות. כלל הבקשות הוגשו וטופלו על ידי מחלקת חנינות ללא מעורבות של מי ממשפחות החללים, מתוך תקווה כי בכך נחסך מבני המשפחה הצורך לטפל בנושא זה בשעתם הקשה מכל.

מתווה קנסות - תכנון ובניה - חרבות ברזל

לצד מתווה הקנסות הכללי, פורסם מתווה נוסף המבקש לבטא את הערכתם של נשיא המדינה ושר המשפטים למי שמשרתים את המדינה, מסכנים את חייהם לטובת הגנת המדינה, מי שתרמו תרומה ייחודית לביטחון ולמי שאיבדו את היקר מכל. מתווה זה עוסק באופן ייחודי בתחום התכנון והבנייה, ובמסגרתו נבחנת האפשרות להקלה בקנסות שהוטלו על מי שבנה לצורך מגורים ביישובים בהם קיים אתגר תכנוני משמעותי.

מתווה זה גובש על רקע פניות שעלו בביקורי נשיא המדינה ושר המשפטים אצל משפחות שכולות מקרב העדה הדרוזית, ולפניות דומות שהגיעו אליהם בהן הוצף הקושי עמו מתמודדת האוכלוסייה, המשרתת את המדינה, יחד עם נטל תשלום הקנסות הכבדים בעת הזו.

למידע נוסף אודות מתווה זה – לחצו כאן

מקרה לדוגמה:

התקבלה במחלקת חנינות פניה של אזרח בן העדה הדרוזית, שבנה בית על קרקע בבעלותו, המוגדרת כקרקע ביעוד חקלאי, מחוץ לתחום השיפוט של הישוב. בשל כך, הוטל עליו קנס שתפח והגיע לסכום כפול מהסכום המקורי, השווה למעל חצי מיליון שקלים. בבירור מקיף שערכה מחלקת החנינות התברר כי ביחס לישוב בו מתגורר המבקש, קיימת החלטה להרחיב את תחום השיפוט כך שיחול על קרקע זו, אך ההחלטה טרם יושמה, ורק לאחר שתיושם ניתן יהיה לקדם תכנית כוללנית לישוב. למקרים מעין אלה, בהם הבעיה התכנונית נובעת מקשיים שאינם בשליטת הפונה, כוון המתווה. נוכח נסיבותיו האישיות של המבקש, בהן שירותו בעבר בצה"ל, שירות בניו בצה"ל הן בסדיר והן במילואים, וכן נוכח נסיבות משפחתיות מורכבות נוספות – המליצה מחלקת חנינות להקל בקנס כך שיעמוד על מחצית מסכום המקור ויפרס לתשלומים רבים.

סיכום - מתווי הקנסות

במחלקת חנינות הוכנו במהלך השנה החולפת **90 חוות דעת** בבקשות להקלה בקנסות בצל המלחמה, שבהן התבקשה הקלה בקנסות שנעו בין סכומים של מאות שקלים ועד לסכומים משמעותיים של מאות אלפי שקלים. כמו כן, תחת מתווי הקנסות המיוחדים שנקבעו, המליצה מחלקת החנינות להקל בכ- **96% מהבקשות**.

מתווה חנינות מיוחד – מלחמת חרבות ברזל

כחצי שנה לאחר ההכרזה על המתווה המיוחד להקלה בקנסות, בחודש מאי 2024, לקראת יום העצמאות ה-76 לישראל, הכריזו נשיא המדינה ושר המשפטים על מתווה חנינות מיוחד נוסף, המתמקד במתן חנינות כדלקמן:

- א** מחיקת רישום פלילי לחיילי מילואים ששירתו פרק זמן משמעותי במילואים במלחמת חרבות ברזל.
- ב** הארכה ותיקוף מדיניות החנינות לשנת ה-75 למדינת ישראל (בדגש על בקשות חנינה של מערכת הביטחון, נפגעי פוסט טראומה, הלומי קרב ונכי צה"ל).
- ג** הקלה בעונש מאסר לאסירים בעלי מאפיינים ייחודיים (דוגמת קרבה לחלל, נפגעי פעולות איבה או חטופים) אשר ריצו לפחות מחצית מתקופת מאסרם, או ביחס לאסירים המרצים מאסרים קצרים שריצו לפחות שליש ממאסרם.
- ד** המשך המתווים המיוחדים להקלה בקנסות עליהם פורט לעיל.

במחלקת חנינות טופלו במהלך השנה החולפת בקשות חנינה רבות במסגרת מתווה החנינה המיוחד בצל מלחמת חרבות ברזל, שכולל בחובו למעשה ארבעה מתווים שונים, המצטרפים למתווי הקנסות שפורטו לעיל.

מחלקת חנינות הכינה עד לתום שנת 2024, **212 חוות דעת** ביחס ל-287 בקשות החנינה שהוגשו בצל המלחמה ובמסגרת המתווים המיוחדים.

א | מתווה למחיקת רישום פלילי לחיילי מילואים

מתוך הוקרה והערכה עמוקה לחיילי מערך המילואים בצבא הגנה לישראל שהתייצבו לשירות מילואים במלחמת חרבות ברזל ובכלל, ולבני משפחותיהם, ובהתחשב גם בשינויים הרחבים הצפויים להתרחש במערך המילואים, הוחלט לבסס מנגנון ייעודי בשיתוף בית הנשיא, מחלקת חנינות במשרד המשפטים וצה"ל, בהובלת חיל החינוך והנוער, שמטרתו בחינת בקשות למחיקת רישום פלילי בהיקף רחב יותר, לחיילי מילואים ששירתו פרק זמן משמעותי במילואים במלחמת חרבות ברזל ולהם רישומים פליליים בעברם.

במסגרת מתווה זה, בקשות החנינה מטופלות ונבחנות במסגרת וועדה מיוחדת שהקים צה"ל, בחסות קצין החינוך והנוער הראשי, ובדומה למתווה קח"ר הקיים לחיילי הסדיר. מתווה זה מבוסס על ההוקרה העמוקה לחיילי וחיילות המילואים ולבני משפחותיהם הנושאים בנטל הכבד של ההגנה על המדינה בעת המלחמה הנוכחית.

במסגרת המתווה, חיילים ששירתו בשירות מילואים פעיל במשך 90 ימים לפחות מאז ה-7 באוקטובר 2023, או לחילופין שירתו במשך 120 ימים לפחות בשלוש השנים שקדמו להגשת הבקשה, פנו בבקשה למחיקת רישום פלילי.

שיעור חוות הדעת החיוביות שהועבר בבקשות להקלה בתקופות ההתיישנות והמחיקה של רישומים פליליים עמד על כ-44%. נתון זה משקף עליה של כ-6% ביחס לשיעור חוות הדעת החיוביות שהועברו על ידי מחלקת חנינות לנשיא המדינה בשנת 2023 ביחס לבקשות מסוג זה באופן כללי. נראה כי העלייה בשיעור ההיענות החיובית הושפעה באופן כמעט בלעדי מפניותיהם של חיילי המילואים, שלגביהם נקבעה מדיניות מקלה יותר במסגרת המתווה.

למידע נוסף אודות מתווה זה – לחצו כאן

■ המבקש הורשע בעבירות סמים, רישומו הפלילי כבר התיישן והוא מצוי בתחילת תקופת המחיקה. המבקש סיפר כי גדל בחינוך החרדי וקיבל פטור משירות צבאי כמי ש"תורתו אומנותו". עם פרוץ המלחמה החליט להתגייס, ומאז שירת במילואים במשך למעלה מ-150 ימים. ועדת קח"ר התרשמה מחוות הדעת החיוביות שהוגשו לעיונה, וסברה כי הוא ראוי לקבל הזדמנות נוספת. מחלקת חנינות בחנה את עניינו והמליצה על קיצור תקופת המחיקה בעניינו.

■ המבקש הורשע בעבירות לפי חוק ההגבלים העסקיים ורישומו הפלילי עמד על סף תקופת ההתיישנות. הנדון שירת בסדיר ובמילואים ביחידה קרבית מובחרת, ועל אף שעבר את גיל הפטור - המשיך להתנדב לשירות מילואים משמעותי וממושך במהלך המלחמה. המבקש הקים לאחרונה חברה משלו, ועקב שירות המילואים במלחמה החברה נקלעה לקשיים. ועדת קח"ר התרשמה לחיוב מהשירות המשמעותי אותו מבצע והמליצה להקל עמו. על בסיס התרשמותה, המליצה מחלקת חנינות על קיצור תקופת ההתיישנות בעניינו כך שתסתיים כעת.

ב | הארכה ותיקוף של מדיניות שנת ה-75 לעצמאות ישראל לשנת העצמאות ה-76

במסגרת המדיניות האמורה, צוין כי השימוש בסמכות החנינה יהיה רחב מן הרגיל וינתן משקל מיוחד לנסיבות אישיות ומשפחתיות ותהליכי שיקום של מבקשי חנינה בני 75 ומעלה, של בגירים-צעירים שנדונו בפלילים בהיותם קטינים ועלו על דרך הישר, של נכי צה"ל ומערכות הביטחון ומי שתרמו תרומה ייחודית לביטחון המדינה. מדיניות זו הוארכה במסגרת מתווה המלחמה.

למידע נוסף אודות מתווה זה – לחצו כאן

כך למשל, בעניינו של מבקש חנינה אשר בעברו הורשע בביצוע עבירות שונות, בהן עבירות של הפרת הסדר הציבורי, בהיותו בגיר-צעיר ובעת ששירת בשירות צבאי. הוא נדון לשנת מאסר בפועל ולאחר שחרורו עמד באופן מלא בתוכנית השיקום שנבנתה לו. לפני מספר שנים, בהיותו נשוי ואב לילדים, התנדב לחזור לשירות צבאי ולהשלים את שירותו הסדיר שנקטע עקב ביצוע העבירה. הוא ביצע את שירותו בהצטיינות והמשיך לשירות קבע. בנוסף, המבקש מתנדב בקהילה למען נזקקים. לאור כל אלו, המליצה מחלקת חנינות על קיצור תקופת המחיקה של רישומו הפלילי במסגרת הארכת מדיניות שנת ה-75 לעצמאות ישראל.

במתווה זה נקבעה מדיניות מקלה להקלה ביחס לעונשי מאסר לאסירים בעלי מאפיינים ייחודיים (דוגמת קרבה לחלל, הורה שילדיו מטופלים על ידי מי שאינו הורה עקב המאסר, אסיר מעל גיל 65, אסיר בעל מוגבלויות קשות או סובל ממחלות מסכנות חיים ועוד) אשר ריצו לפחות מחצית מתקופת מאסרם, או ביחס לאסירים המרצים מאסר ראשון, לתקופה קצרה, שריצו לפחות שליש מתקופת מאסרם ושימצאו מתאימים להקלה בעונשם.

במקרים המתאימים, המלצת ההקלה תהיה להקדמת המועד בו זכאי האסיר לעמוד בפני ועדת השחרורים, אשר תשקול לשחרר אותו כאסיר ברישיון במסגרת שחרור מוקדם.

שיעור חוות הדעת החיוביות שהועברו בשנת 2024 במסגרת הבקשות להקלה בעונשי מאסר במסגרת המתווה עומד על **36%**. יודגש כי שיעור ההיענות החיובית בשנת 2023 בבקשות הקלה בעונש מאסר, באופן כללי עמד על כ-**9%**, ובשנת 2024, כאמור לעיל, עמד על **10%**.

מקרים לדוגמה

■ ביחס לאסיר השפוט ל - 33 חודשי מאסר, בעבירות של נשיאת נשק וסמים, התגלה כי טרם כניסתו למאסר התאלמן מאשתו וכי ילדיו הקטנים גדלים אצל סבם כעת עקב המאסר. במהלך הטיפול בבקשה עלה כי המבקש לחם באחת ממלחמות ישראל, ונפצע במהלך הקרבות. במעלה הדרך, התברר כי נסיבותיו האישיות לא נשקלו במסגרת ההליך העיקרי בבית המשפט. על כן, המליצה המחלקה להקדים את אפשרות שחרורו המוקדם במסגרת מתווה המאסרים.

■ אסיר השפוט ל - 22 חודשי מאסר, בגין עבירות תעבורה ונשק, פירט כי טרם המאסר היה מעורב בתאונת דרכים קשה וכעת מצוי במצב רפואי וסיעודי מורכב. המבקש ציין כי עליו לקבל טיפול רפואי ייחודי שאותו הוא אינו מקבל בבית הסוהר. נוכח נסיבותיו הרפואיות, המליצה מחלקת חנינות להקדים את אפשרות שחרורו המוקדם במסגרת מתווה המאסרים.

■ אסירה המרצה עונש מאסר של 18 חודשים בגין עבירות רכוש שבוצעו לפני שנים רבות, פנתה בבקשה להקל בעונש מאסרה. נוכח גילה המבוגר ומצבה הרפואי, וכן מצבו הרפואי הקשה של בן זוגה, העובדה כי שילמה במלואו הפיצוי לנפגע העבירה שהוטל עליו, וכן לאור חוות הדעת החיוביות מגורמי השיקום בעניינה, המליצה מחלקת חנינות להקדים את אפשרות שחרורה המוקדם במסגרת מתווה המאסרים.

ד | טיפול במקרים פרטניים מיוחדים בנוסף למתווים שהוכרזו

בצל המלחמה הגיעו לפתחה של מחלקת חנינות בקשות חנינה הנוגעות למקרים ייחודיים, בהם ריצוי העונשים בפועל נתקל במציאות מורכבת ובנסיבות משתנות הנובעות ממצב המלחמה המתמשך. בשל כך, ועל אף שהדבר לא נקבע במסגרת מתווה מוגדר, ננקטה מדיניות מקלה יותר גם בתחומים בהם ככלל הנכונות להקלה היא מצומצמת למדי בימי שגרה.

מבדיקת נתוני חוות הדעת שהוכנו על ידי מחלקת החנינות במהלך השנה החולפת עולה כי שיעור חוות הדעת החיוביות במקרים אלו ביחס לבקשות להקלה בעונש של פסילת רישיון נהיגה עמד על כ-25%. שיעור חוות הדעת החיוביות שהועברו בשנת 2023 ביחס לבקשות להקלה בעונש פסילה עמד על כ-9%, כך שמדובר בשיעור גבוה כמעט פי 3. יוער, כי במרבית המקרים לא הומלץ על ביטול עונש הפסילה אלא רק על סיווג.

בנוסף, שיעור חוות הדעת החיוביות שהועבר בבקשות להקלה בעונש של"צ ועבודות שירות במקרים אלו עמד על כ-73%. זאת, בהשוואה לשיעור חוות הדעת החיוביות ביחס לסוג בקשת חנינה זה באופן כללי שעמד על כ-33% בשנת 2023, כך שמדובר בשיעור גבוה יותר מפי 2.

מקרים לדוגמה

- המבקש הורשע בשלוש עבירות של קבלת דבר במרמה ונדון לשמונה חודשי מאסר. לאחר שהסתיים משפטו, נפצע בנו במסגרת שירותו הצבאי ונזקק לליווי. נוכח המתח בו שרויים המבקש ומשפחתו, הומלץ להקל בעונש ולאפשר ריצויו בדרך של עבודות שירות.
- המבקש הורשע בעבירות מיסים ונדון לשישה חודשי עבודות שירות, וריצה עד כה כארבעה מהם. הוא תושב הצפון שפונה מביתו יחד עם ילדיו, המתמודד עם מצב כלכלי קשה עוד קודם המלחמה שאף התדרדר בעקבותיה עד לכדי הליך חדלות פירעון. הנדון התקשה לשלב את עבודתו במקביל לריצויו עונש עבודות השירות. נוכח מצוקתו הכלכלית הקשה, המליצה מחלקת חנינות להסתפק בתקופת הריצויו שביצע עד כה.
- המבקש הורשע בביצוע עבירת תעבורה ונגזרו עליו למעלה מ-200 שעות של"צ, תקופת פסילת רישיון נהיגה ממושכת וכן עונשים נלווים. המבקש משרת במילואים מאז ה-7 באוקטובר מזה תקופה ממושכת, אשר הביאה לקשיים רבים בקרב משפחתו ובמקום עבודתו. לאחר שקלול כלל הנסיבות הרלוונטיות בעניינו, המליצה מחלקת חנינות שלא להקל בעונש הפסילה שהוטל עליו, אך יחד עם זאת להסתפק במספר שעות השל"צ המשמעותי שאותן ריצה עד כה.

סיוע לממשלת ישראל לקראת אישור החלטות הממשלה בדבר שחרור אסירים מטעמים של ניהול יחסי החוץ של המדינה וביטחונה

בעבר, טרם תיקון חוק הממשלה, התשס"א-2001 (להלן: "חוק הממשלה"), כאשר ממשלת ישראל החליטה על שחרור אסירים ביטחוניים בנסיבות מדיניות או ביטחוניות כחלק מעסקאות לשחרור חטופים ישראלים או במסגרת משא ומתן מדיני – שחרור אותם האסירים היה מבוצע בפועל באמצעות שימוש בסמכות החנינה המוקנית לנשיא המדינה. על כן, מחלקת חנינות היוותה גורם מרכזי בהוצאתן לפועל של חנינות בנסיבות אלו בעבר. מחלקת חנינות ריכזה את כלל הנתונים ביחס לאסירים שהוחלט לשחררם והכינה בעניינם המלצות שהועברו לאישורם של שר המשפטים ונשיא המדינה.

בשנת 2014, התקבל בכנסת תיקון מספר 9 לחוק הממשלה, אשר שינה את מצב הדברים. סעיף 8 שהתווסף לחוק במסגרת תיקון זה קבע כי שחרור אסירים ביטחוניים מטעמים של ניהול יחסי החוץ של המדינה וביטחונה ייעשה על בסיס החלטת ממשלה בלבד ולא באמצעות הליך של חנינה. על כן, לאחר תיקון חוק הממשלה, השתנה תפקידה של מחלקת חנינות במקרים מסוג זה.

נוכח התפקיד אותו מילאה המחלקה עובר לתיקון לחוק ונגישותה למידע ולנתונים התומכים בהחלטות מסוג זה – לאחר התיקון לחוק מחלקת חנינות אינה נדרשת עוד להכנת חוות דעת לחנינה לשר המשפטים ולנשיא המדינה, אלא מסייעת רבות בטיוב ואיסוף מידע נתונים עדכניים ואלה עומדים בפני מקבלי ההחלטות ומסייעים להם. בנוסף, מסייע צוות המחלקה בטיוב התהליך מול כלל הגורמים הרלוונטיים לכך, לרבות גורמי בטחון, צבא, פרקליטות, שב"ס ועוד.

במהלך חודש נובמבר 2023 מילאה מחלקת חנינות תפקיד משמעותי ומרכזי בריכוז כלל הנתונים הנדרשים לממשלת ישראל לצורך אישור החלטות הממשלה מספר 1077 ו-1084 בנושא יציאתו לפועל של המתווה לשחרור חטופים ישראלים, ובפרסומם של הנתונים לעיון הציבור באתר משרד המשפטים - כבר בליל אישור החלטות הממשלה.

בהמשך לכך, ביום 17.01.2025, החליטה ממשלת ישראל בהחלטתה מספר 2689, בהתאם לסמכותה לפי סעיף 8ב(א) לחוק הממשלה, לאשר מתווה נוסף לשחרור חטופים ישראלים, חיים וחללים ושחרור עצורים ואסירים ביטחוניים ממאסר בתמורה לכך. גם הפעם, במסגרת ההיערכות להוצאתה לפועל של עסקת שחרור החטופים לקראת סוף שנת 2024, מילאה מחלקת חנינות תפקיד משמעותי ומרכזי בריכוז כלל הנתונים הנדרשים לממשלת ישראל לצורך אישור החלטות הממשלה ובפרסומם לעיון הציבור באתר משרד המשפטים.

בנוסף, כפי שביצעה בחודש נובמבר 2023, מרגע שהתקבלה החלטת הממשלה הפעילה מחלקת החנינות מוקד מידע מטעם משרד המשפטים, אשר יועד למסירת מידע לאנשים שיש להם זיקה או קשר לעבירה שבוצעה על ידי האסירים שהיו עתידים להשתחרר בהתאם להחלטת הממשלה בנושא. מוקד זה פעל סביב השעון והעניק מענה ראשוני לפונים באמצעות המייל, ובמקביל ניתב את הפניות לגורמים המקצועיים הרלוונטיים לצורך בדיקה פרטנית ומעמיקה של כל אחת מהפניות.

במרוצת השנה החולפת יזמה מחלקת חנינות, בשיתוף בית הנשיא והרשות לשיקום האסיר (רש"א) תכנית חנינות מיוחדת בשם "תוכנית בראשית". התכנית נועדה לסייע בחיזוק תהליך השיקום והפחתת סיכויים לעבריינות חוזרת של אסירים משוקמים, זאת הן בדרך של המלצה להסרת חסמים קונקרטיים להצלחת תהליך הטיפול והן בדרך של המלצה לשם עידוד וחיזוק התהליך גופו, באמצעות הליך חנינה.

במסגרת זו, הוחלט על הקמת ועדה מיוחדת המורכבת מאנשי מקצוע בכירים ברש"א ובהשתתפות שירות המבחן, אשר תבחן אפשרות תמיכה בבקשות חנינה של אסירים משוחררים המוגשות לנשיא המדינה, ככל שלעמדתה המקצועית הם ימצאו ראויים לכך.

במסגרת התכנית ייבחנו בקשות חנינה להקלה בעונשים שהוטלו בהליך הפלילי, לרבות הקלה בעונשי קנס והקלה בעונשי פסילת רישיון נהיגה, בהתאם לסמכות נשיא המדינה לפי סעיף 11(ב) לחוק יסוד: נשיא המדינה. כמו כן יבחנו בקשות חנינה לקיצור תקופות ההתיישנות והמחיקה כמשמעותן בחוק המידע הפלילי ותקנת השבים, התשע"ט-2019.

התכנית מיועדת לאסירים משוחררים שלא מתנהל נגדם הליך פלילי ולא נפתחו בעניינם תיקים פליליים מיום שחרורם, אשר יוכלו לפנות לוועדה באחד משני מסלולים:

- א. אסיר משוחרר שהשלים הליך שיקומי בהצלחה ונמצא בקשר עם גורמי רש"א, או אסיר משוחרר אשר היה בקשר טיפולי שיקומי משמעותי עם רש"א וטרם חלפו חמש שנים מתום הקשר הטיפולי.
- ב. אסיר משוחרר בתקופת הרישיון שהחנינה נועדה לתמוך ולסייע לתכנית השיקום. במסלול זה ייבחנו בקשות להקלה בקנסות ובעונשי פסילה.

בקשתו של אסיר להעלות את עניינו לפני הוועדה תובא אליה באמצעות פניה לגורם הטיפול עימו נמצא בקשר, אשר ככל שימליץ על כך - יפנה את עניינו לוועדה. לאחר איסוף המידע והמסמכים הנחוצים, האסיר והגורם הטיפולי המלווה יופיעו בפני הוועדה, אשר תפקידה לדון בבקשות וליתן המלצה לשר המשפטים ולנשיא המדינה בעניין האסירים המשוחררים הראויים לחנינה בעיניה.

במהלך שנת 2025 מתוכננת סדרת ימי הכשרה לצוותי רש"א ומחלקת חנינות לצורך היכרות עם התכנים המקצועיים הרלוונטיים וגיבוש שפה מקצועית משותפת, ולאחר מכן יחל יישום התכנית.

מחקר מחלקת חנינות - רצידיביזם בקרב מבקשי מחיקת רישום פלילי

בשנים האחרונות, החלק הארי בפעילותה של מחלקת חנינות עוסק בבקשות חנינה למחיקת רישום פלילי. נתוני מחלקה מראים כי למעלה מ-50% מבקשות החנינה עוסקות בבקשות לקצר תקופות התיישנות ומחיקה של רישומים פליליים. לנוכח מגמת הגידול בסוג בקשות החנינה מסוג זה, ובהמשך למחקר קודם שחקר את שיעורי הרצידיביזם בקרב מקבלי חנינה ממאסר, יזמה מחלקת חנינות ביצוע של מחקר נוסף. המחקר הנוכחי עסק בהערכת רצידיביזם ביחס למבקשי חנינה שפנו בבקשה למחיקת הרישום הפלילי. גם מחקר זה, בוצע באמצעות מחלקת המחקר בחטיבת תכנון, מדיניות ואסטרטגיה במשרד המשפטים ותוצאותיו פורסמו לציבור במהלך דצמבר 2024.

כידוע, חוק המידע הפלילי ותקנת השבים, התשע"ט-2009 קובע את תקופות התיישנות והמחיקה של רישומים פליליים, ולצד זאת מסמיך את נשיא המדינה לקבוע תקופת התיישנות או מחיקה מוקדמות יותר של אותם הרישומים. החוק נכנס לתוקף בחודש יולי 2022, והחליף את חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים, התשמ"א-1981. במסגרת זו, קוצרו באופן משמעותי תקופות התיישנות והמחיקה הקבועות לרישומים פליליים. עם זאת, חשוב לציין כי בקשות החנינה שנבחנו במחקר זה הוגשו טרם כניסתו לתוקף של החוק החדש, ועל כן תקופות התיישנות והמחיקה הקבועות ביחס להרשעותיהם של מבקשים אלו נקבעו בהתאם להוראות החוק הקודם.

מתן חנינה על ידי נשיא המדינה המאפשרת מחיקת הרישום הפלילי, עשויה להשפיע באופן משמעותי על איכות חייו של הפרט. רישום פלילי גורר אחריו מגבלות תעסוקתיות ואזרחיות מגוונות, המצמצמות את אפשרויות התעסוקה והשילוב החברתי של בעל הרישום, למרות שהנגישות למידע פלילי מוגבלת לגורמים מורשים בלבד. מנגנון החנינה והמחיקה המוקדמת של רישום פלילי משקף את האיזון בין האינטרס הציבורי בשקילת המידע לבין ההכרה בחשיבות השיקום והשילוב מחדש בחברה, תוך התחשבות בנסיבות האישיות ובהתנהגות לאחר ביצוע העבירה.

באמצעות מחקר זה, ביקשה מחלקת חנינות לבחון את שיעור הרצידיזם (מועדות - חזרה לפשע) בקרב מקבלי חנינה בדרך של מחיקת רישום פלילי. זאת, על מנת לבחון ולנתח במבט לאחור גם את אופן הפעלת שיקול דעתה ודרכי בחינתה את הבקשות מסוג זה, וכן בכדי לבחון באופן איכותני את השפעת החנינה על חייהם של מקבלי החנינה.

במסגרת המחקר נדגמו **411 בקשות חנינה למחיקת רישום פלילי** שטופלו על ידי מחלקת חנינות בשנים 2018-2019 (מתוך 1,154 בקשות). נאספו נתונים דמוגרפיים, נתונים אודות פרטי ההליך והבקשה שהגישו, וכן מידע אודות הרישום הפלילי של אותם המבקשים. הנתונים נותחו לשם בחינת שיעורי הרצידיזם בטווח של 5 שנים לאחר מועד קבלת החלטה ביחס לבקשת החנינה בדרך של מחיקת רישום פלילי ועל מנת לעמוד על הגורמים המשפיעים על קבלת החנינה.

לאחר מכן, נדגמו **50 מבקשי חנינה מתוך 224 האנשים שקיבלו חנינה**, הכלולים במסגרת המדגם שבו בוצע שימוש בחלק הראשון של המחקר. עורכי ועורכות דין ממחלקת חנינות, יצרו עמם קשר טלפוני כדי לשמוע מנקודת מבטם, האם מטרת החנינה התממשה מבחינתם.

תוצאות המחקר העיקריות

- 54.5% מהבקשות שנדגמו נענו בחיוב, כאשר ב-84% מהן קוצרה תקופת המחיקה וב-16% מתוכן קוצרה תקופת ההתיישנות.
- בקשות במסגרת מתווים מיוחדים (כגון מתווה החנינות המיוחד לשנת ה-70 לעצמאות ישראל) נענו בחיוב ב-90% מהמקרים, לעומת 35% היענות חיובית בבקשות רגילות.
- הנימוקים העיקריים בגינם הוגשו בקשות החנינה היו קשיים במציאת תעסוקה ונסיבות אישיות. בעניין זה, **זוהה קשר בין בקשות חנינה שהוגשו מתוך צורך להקל על קשיים תעסוקתיים לבין ירידה בשיעורי הרצידיביזם.**
- מראיונות עם מקבלי חנינה עולה כי **ברוב המקרים מטרות החנינה מומשו במלואן**, והדבר תרם משמעותית לתחושתם כי ביכולתם "לפתוח דף חדש" כאזרחים מן המניין. מדובר בממצא התומך בטענה וברעיון שהחנינה יכולה לתרום משמעותית לשיקום ולהשתלבות מחודשת בחברה, במיוחד כאשר היא נובעת מצורך תעסוקתי.
- שיעור הרצידיביזם הכללי בקרב כלל המבקשים שנדגמו במחקר עמד על 4.9% תוך 5 שנים לאחר סיום הטיפול בבקשה, ומתוכם, בקרב האנשים שזכו לחנינה - עמד שיעור הרצידיביזם על 3%.
- נמצא כי בקרב אנשים שהעונש האחרון שהוטל עליהם טרם מועד הגשת בקשת החנינה לקיצור תקופת רישום היה עונש מאסר - שיעור הרצידיביזם היה כפול ביחס לאנשים שהוטל עליהם עונשים אחרים. נתון זה תומך ומסביר את שיעורי היענות הנמוכים בבקשות חנינה למחיקת רישום פלילי בעבירות שהוטל בגינן עונש מאסר.

תוצאות המחקר לעיל מצביעות על כך שישנו קשר בין מתן חנינה בדרך של מחיקת רישום פלילי לשיעורי רצידיביזם נמוכים יותר לאחר מועד החנינה. כמו כן, שיעורי הרצידיביזם הנמוכים תומכים ומחזקים את ההתרשמות בדבר איכות תהליך הפעלת שיקול הדעת המבוצע על ידי מחלקת חנינות בבחינת בקשות חנינה.

להרחבה נוספת אודות המחקר ותוצאותיו, ניתן להיכנס **לאתר משרד המשפטים**.

יחידת הביקורת על המידע הפלילי

רקע

ביום 12.07.2022, נכנס לתוקף חוק המידע הפלילי ותקנת השבים, התשע"ט-2019 (להלן: "**החוק**"). למעשה, החוק מגדיר מחדש את נקודת האיזון הראויה בין הצורך לקיים מאגר מידע פלילי ולשקול מידע שכלול בו בעת קבלת החלטות, לבין תקנת השבים, הצורך לאפשר לאנשים בעלי רישומים פליליים להשתלב מחדש בחברה בלי שכתם הרישום ילווה אותם כל חייהם.

אחד מהשינויים אותם קבע החוק, הוא כי יחלו להתקיים הליכי בקרה על השימוש במידע פלילי ושמירתו על ידי הגופים המוסמכים לקבל מידע פלילי לצורך מתן זכות. כחלק מהליכים אלו, הוקמה על פי סעיף 41 לחוק יחידת הביקורת על המידע הפלילי. ביום 20.07.2022, מונתה עו"ד שושי פרידמן-סומך לממונה על הביקורת על המידע הפלילי על ידי שר המשפטים. יחידת הממונה על הביקורת על המידע הפלילי נמצאת בתוך מחלקת חנינות, ומונה, נכון להיום, שלושה עובדים נוסף לממונה על הביקורת - עו"ד, מתמחה וסטודנטית.

כל גוף שהוסמך לקבל מידע פלילי לשם מתן זכות ונמנה בסעיף 5(ג) לחוק, נדרש למנות ממונה על המידע הפלילי ורשאי למנות במידת הצורך מסייע.

"ממונה על מידע פלילי" הינו עובד בגוף הזכאי לקבל מידע פלילי, אשר הוסמך על ידי אותו גוף כממונה ואחראי, בין היתר, לגיבוש הנהלים הפנימיים לעניין שקילת המידע הפלילי ושמירתו.

"מסייע" הינו עובד בגוף הזכאי לקבל מידע פלילי ומוסמך על ידו לקבל מידע מהמרשם הפלילי, ובלבד שסיועו של אותו עובד חיוני לשם מילוי התפקיד שלשמו מתקבל המידע. הוא מקבל את המידע הפלילי בפועל מן המשטרה ועליו לקבל את אישור המשטרה למילוי התפקיד.

סמכויות ותפקידי הממונה על הביקורת מכוח החוק

41. (א) "השר יסמיך ממונה על הביקורת, מקרב עובדי משרדו, שיבחן את ההנחיות והנהלים הפנימיים שנקבעו לפי סעיף 5(ג) בגוף נותן זכות שחלות עליו הוראות הסעיף האמור, את השימוש במידע הפלילי בגוף כאמור ואת שמירתו, אופן הפעלת שיקול הדעת לעניין המידע הפלילי, וייתן הכשרה לגורמים מסייעים ולממונים על מידע פלילי".

...

(ד) "ערך הממונה על הביקורת בירור, בין מיוזמתו ובין על פי תלונה שהוגשה לו, ומצא כי התלונה מוצדקת, רשאי הוא לתת הוראות לתיקון הליקויים".

א | הכשרת הממונים על מידע פלילי והגורמים המסייעים בגופים המבוקרים

תפקידה של הממונה על הביקורת הוא להכשיר את הממונים והמסייעים בגופים המבוקרים. היחידה מקיימת מעת לעת הכשרות לממונים ולמסייעים על מנת להכיר את השינוי שנעשה בחוק ומשמעותו, להנחות את הממונים בגופים המבוקרים כיצד לעשות שימוש במידע הפלילי וכיצד לשקול אותו.

ב | בקרה על הנהלים לשקילת מידע פלילי ושמירתו בגופים המבוקרים

לפי סעיף 40(ב) לחוק, הממונה על המידע הפלילי בגוף המבוקר נדרש לגבש נוהל פנימי המותאם אליו, אשר ישקף את התנהלותו של אותו הגוף לעניין שקילת המידע הפלילי ושמירתו. הנוהל הפנימי יתייחס להיקף המידע הפלילי אותו מוסמך הגוף לקבל, למטרת קבלת המידע הפלילי ולאינטרס הציבורי שבשקילת המידע, לאופן שמירת המידע הפלילי, לאמות המידה של הפעלת שיקול הדעת ומדיניות הגוף לגבי אדם שלחובתו תיקי מב"ד (תיקים הממתינים לבירור דין, כלומר שטרם התקבלה החלטה האם להגיש בהם כתב אישום או שמא לסגור אותם). לאחר גיבוש הנוהל על ידי הגוף המבוקר, היחידה עורכת בקרה ובחינה של הנוהל הפנימי לעניין המידע הפלילי של הגוף, ולבסוף מאשרת אותו. לאחר אישור הנוהל על ידי היחידה, הגוף נדרש לפרסם את הנוהל והממונה נדרש להטמיע את הנוהל בעבודת הגוף.

ג | בחינת אופן הפעלת שיקול הדעת לעניין המידע הפילי, השימוש בו ושמירתו

הממונה על הביקורת מוסמכת לבחון את אופן הפעלת שיקול הדעת של הגוף לעניין המידע הפילי. ככלל, אין בקיומו של מידע פילי אודות אדם כשלעצמו כדי לפסול את מועמדותו לקבלת זכות על הסף, ויש לבחון כל מקרה על פי נסיבותיו ובהתאם לאמות המידה שנקבעו בסעיף 36 לחוק. בחינה זו נעשית הן בבקרת הנהלים על פי המשתקף בהם והן בבירור תלונות ובקיום ביקורת יזומות.

ד | בירור תלונות

הממונה על הביקורת מוסמכת לבירור תלונה שהגיש אדם על שימוש במידע פילי אודותיו שלא כדין. לאחר קבלת התלונה, תפנה הממונה על הביקורת אל הממונה על המידע הפילי בגוף הרלוונטי לתלונה ותיידע אותו על התלונה. הממונה על הביקורת תבחן את הנהלים שגובשו באותו גוף ואף רשאית לבקש לקבל מידע ומסמכים רלוונטיים נוספים מאותו הגוף. ככל שהתלונה נמצאת כמוצדקת, הממונה על הביקורת רשאית להורות לאותו גוף לתקן את הליקויים שנמצאו ואם אותו גוף לא יתקן את הליקויים, אזי רשאית הממונה על הביקורת להורות על הגבלת מידע פילי על ידי אותו גוף. בנוסף, לממונה על הביקורת ישנה סמכות לערוך בכל עת בירור מיוזמתה בכל גוף שזכאי לקבל מידע פילי, גם מבלי שהוגשה תלונה על הגוף.

נתונים על עבודת היחידה

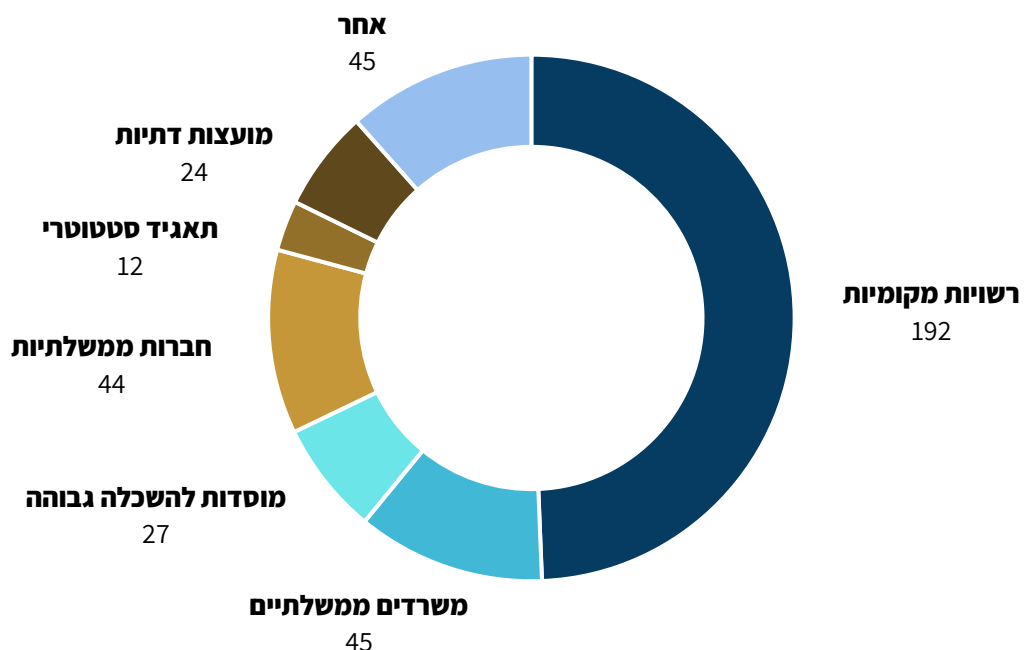
כחלק מהקמת התשתית למנגנון הפיקוח, עסקה היחידה בשנים האחרונות במיפוי ואיתור כלל הגופים המבוקרים על פי חוק. הגופים המבוקרים הם גופים הזכאים לקבל מידע פלילי שחל עליהם סעיף 5(ג) לחוק. גופים אלו מחויבים במינוי ממונה מידע פלילי ובכתיבת נוהל מידע פלילי, ונמצאים על פי חוק תחת ביקורת של הממונה על הביקורת על המידע הפלילי. עבודת המיפוי עסקה הן בשאלות משפטיות הנוגעות לתחולת החוק על גופים שונים והן באיתור דרכי הקשר עם גופים אלו.

כיום עומד מספר הגופים המבוקרים על 633.

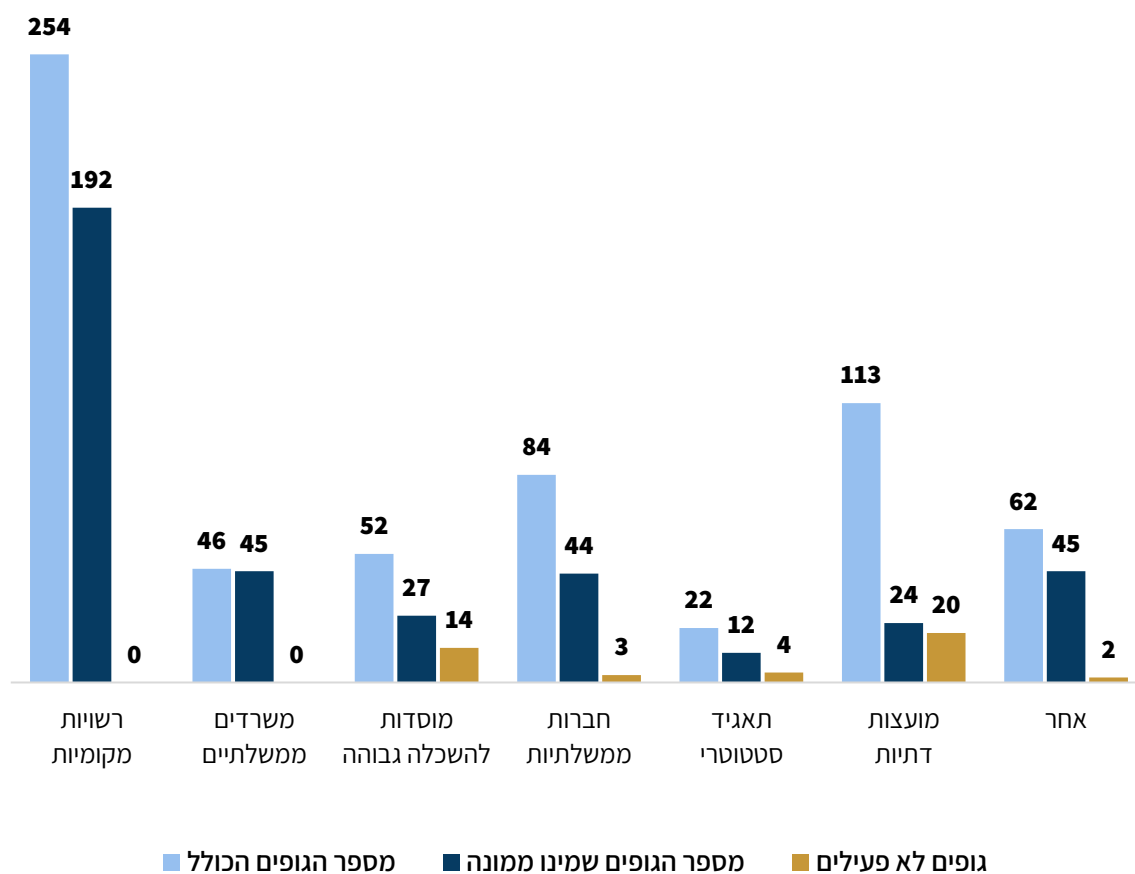
לכלל גופים המבוקרים נשלח מכתב יידוע על חובותיהם על פי חוק, ובהן החובה למנות ממונה על המידע הפלילי ולכתוב נוהל המסדיר את אופן העבודה. לצד זה, עם מרביתם נוצר גם קשר טלפוני יזום על מנת לעודד את היכרותם עם הוראות החוק ועמידתם בחובותיהם על פי חוק.

לצד הגופים המבוקרים שמינו ממונה מידע פלילי לצורך שימוש במידע הפלילי בהתאם לחוק, ישנם גופים שבחרו לוותר על זכותם לעשות שימוש במידע מהמרשם הפלילי ובחרו להיות מוגדרים כ"גוף לא פעיל" לעניין החוק. גופים אלו חותמים על הצהרה, במסגרתה הם מתחייבים כי על אף סמכותם לעיין במידע פלילי ולעשות בו שימוש, הם בוחרים במודע שלא לממש את סמכותם זו תוך הבנה של המשמעויות הנגזרות מכך.

עד סוף שנת 2024, 61% מהגופים המבוקרים מינו ממונה, 7% מהגופים חתמו על הצהרת "גוף לא פעיל" ובסך הכל מונו 389 ממונים המתפלגים באופן הבא:

היחס בין מספר הגופים, בחלוקה לפי סוג הגוף, למספר הגופים שמינו ממונה או חתמו על הצהרת "גוף לא פעיל":

בנוסף, סיפקה היחידה ליווי שוטף לגופים ומענה לפניית הגופים ולתלונות הציבור. בסך הכל טיפלה היחידה בשנת 2024 ב-401 פניות ותלונות, מתוכן 20 תלונות ציבור ו-381 פניות מהגופים המבוקרים. הרחבה על אופי הפניות והתלונות ועל הטיפול בהן ניתן למצוא להלן.

סעיף 41(א) לחוק המידע הפלילי קובע כי כחלק מתפקידיו, הממונה "...ייתן הכשרה לגורמים מסייעים ולממונים על מידע פלילי". מטרת ההכשרות היא מתן כלים מקצועיים ובניית כשירות לממונה על המידע הפלילי בגופים המוסמכים על מנת שיוכל להוות כתובת מקצועית בגוף בו הוא מועסק, בכל הנוגע לקבלת המידע הפלילי, שמירתו והפעלת שיקול הדעת בעת מתן זכות על ידי הגוף. כמו כן, הממונים מהווים כתובת מקצועית עבור הממונה על הביקורת על מידע פלילי בבואה לבדוק תלונות על הגוף או לערוך ביקורת יזומה בגוף.

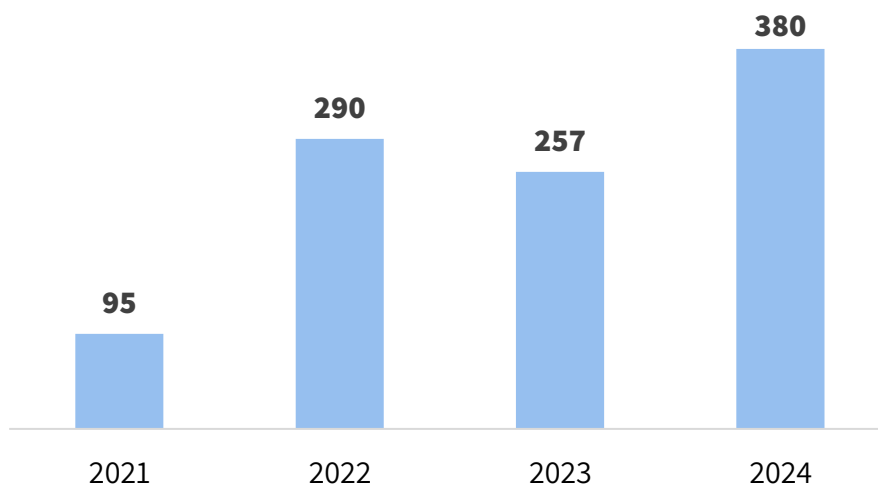
במהלך שנת 2024 התקיימו שלושה סוגי הכשרות:

- 1. כנס "במעלה הדרך" -** בחודש יולי התקיים כנס "במעלה הדרך" בסימן שנתיים לחוק המידע הפלילי ותקנת השבים. לכנס הוזמנו הממונים והמסייעים בגופים השונים והוא נועד לספק כלים ותשתית ידע לביצוע תפקידם. כמו כן, נערך בכנס פאנל "משולחנם של הממונים בשטח" אשר שימש פלטפורמה להוראת עמיתים. בכנס הרצו, מלבד הממונה על הביקורת, גם נציגים מגורמים שונים ותחומי ידע הרלוונטיים לעבודת ממונה על מידע פלילי - הרשות לשיקום האסיר, מדור מידע פלילי במשטרת ישראל וממוני מידע פלילי מסקטורים שונים. ביום זה השתתפו כ-120 משתתפים מגופים מבוקרים שונים.
- 2. העלאת הרצאת "צעדים ראשונים לממונה" לאתר הממונה על הביקורת על המידע הפלילי -** מתוך ההבנה שלאורך השנה מצטרפים ממוני מידע פלילי חדשים במועדים שונים ויש צורך במתן הכשרה תמידי לממונים חדשים, הועלתה ההכשרה לאתר על מנת להנגיש את המידע ולאפשר את קבלתו בכל עת שנדרש.
- 3. מפגשי הכשרה מקוונים -** במהלך שנת 2024 התקיימו חמישה מפגשי הכשרה מקוונים. המפגשים נועדו לכלל הממונים והמסייעים, ואחד מהם יוחד לממונים ברשויות המקומיות. בכל אחד מהמפגשים השתתפו בממוצע כ-100 משתתפים.

בשנת 2024, הוגשו ליחידה **381 פניות**.
 הטיפול ב-334 פניות, שהן 87.6% מכלל הפניות, הושלם, וזמן הטיפול בפניה מיום
 הגשתה ועד סיום הטיפול ארך בממוצע 21 ימים. הטיפול ביתר הפניות נמשך
 בשנת 2025.

הגרף מטה מציג מגמה של עלייה משמעותית במספר הפניות מצד הממונים שהתקבלו ביחידה
 במהלך השנים האחרונות. מגמה זו נובעת מעליה במספר הממונים, מחיזוק מעמד היחידה כגוף
 מקצועי ומעלייה במודעות הציבור ליחידה ולחוק המידע הפלילי ותקנת השבים.

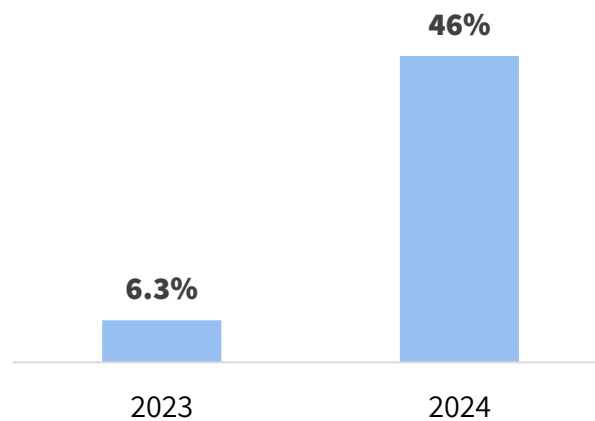
מרבית הפניות עסקו בנושאים הבאים:

- 1. שאלות ביחס לחוק ויישומו** - פניות אשר במסגרתן התבקשה הבהרה של החוק, ושל אופן היישום שלו ביחס לעבודה של הגוף הפונה. כאשר בתחילת התקופה, פניות רבות עסקו בבירור האופן בו שינוי החוק משפיע על עבודת הגוף הפונה ובמיפוי הצרכים של הגופים. בהמשך, עלה מספר הפניות שעסק בשאלות הבהרה ביחס לחוק עצמו וביחס בין החוק לחקיקה נוספת.
- 2. התייעצות ביחס לאופן הפעלת שיקול הדעת** - פניות שעסקו בלב החובה לשקול את המידע הפלילי המתקבל. חלקן עסקו בהתייעצות אודות מידע פלילי של מועמדים פרטניים, ואחרות בשאלות כלליות יותר ביחס למשקל שיש לייחס לעבירות מסוימות. בנוסף, התקבלו

פניות בנוגע להיקף המידע שמותר לשקול, במיוחד כאשר עלה חשש כי הגוף נחשף למידע רחב יותר מהמידע אותו הוא זכאי לקבל.

3. פניות שעסקו בהליך כתיבת הנוהל של הגוף - בשנת 2024, עסקה היחידה בבדיקת נהלי

הגופים, כמתחייב בחוק. בהתאמה, בשנה זו קיבלה היחידה פניות רבות שעניינן שאלות ביחס לנהלים המתגבשים. להלן גרף המציג את פילוח הליך גיבוש הנהלים מתוך 387 הגופים אשר מינו ממונה על המידע הפלילי:

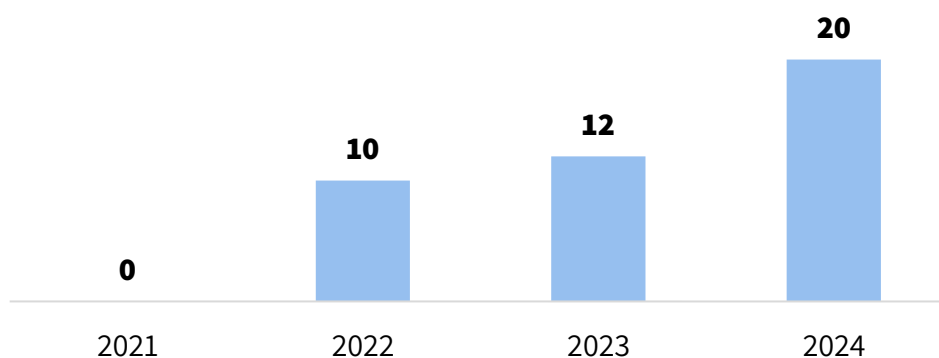

בשנת 2024 הוגשו ליחידה **20 תלונות**. זמן הטיפול מקבלת התלונה ועד סיום הטיפול ארך בממוצע **39 ימים**.

התלונות נחלקו ל-3 סוגים:

- 1. תלונות ביחס לגופים המבוקרים** - מרבית התלונות התמקדו בשאלת הסמכות לקבלת מידע פלילי, הן באופן כללי והן בהיקפים מסוימים, בעוד שחלקן נגעו לשיקול הדעת המופעל במהלך השימוש במידע.
- 2. פניות ציבור שאינן נוגעות למידע פלילי** - במרבית המקרים הונחו הפונים לפנות לגורמים הממשלתיים המוסמכים והעוסקים בתחום הרלוונטי.
- 3. תלונות לגבי גופים שאינם מבוקרים** - חלק מהתלונות נגעו לגופים שאינם מצויים תחת סמכות הביקורת של היחידה, ואלו טופלו בהתאם.

נראה כי המספר המועט של התלונות המוגשות ליחידה נובע מהיותה יחידה חדשה ועוד לא מוכרת דיה. כחלק מהרצון להעלאת ההיכרות עם היחידה, קיימה הממונה על הביקורת הרצאות במטרה להכיר לגופים שונים את השינויים בחוק ואת פעילות היחידה וסמכויותיה. במהלך שנת 2024 קיימה הממונה הרצאות לכלל עובדי מחוזות הרשות לשיקום האסיר ברחבי הארץ. כמו כן, קיימה יום השתלמות במכון להכשרת משפטנים בנושא חוק המידע הפלילי ותקנת השבים וכן הרצאות בהסמכת פרקליטי נוער, בהכשרה לחיל החינוך והנוער הראשי בצה"ל, במפגש מנהלי רשות האוכלוסין וכן במסגרת יום עיון לראשי ארגונים המלווים נשים בזנות ויוצאות ממעגל הזנות.

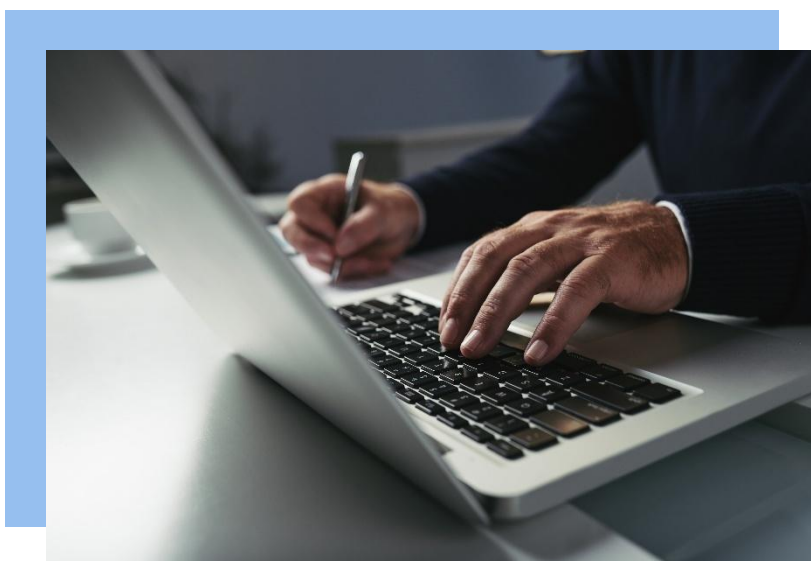
להלן דוגמא לתלונה שטופלה השנה על ידי יחידת הביקורת:

ס' הועסקה במשרד ממשלתי במשך כחודשיים, אך העסקתה הופסקה בעקבות בדיקת המידע הפלילי בעניינה. במכתב שנשלח מטעם המשרד, נמסר כי לאור מידע שנמצא במרשם הפלילי שלה, ובהתאם לאופי התפקיד, הוחלט שלא לאשר את המשך העסקתה. למרות שהגישה ערעור על החלטה זו, לא קיבלה ס' כל מענה במשך מספר חודשים.

התלונה הועברה למשרד הרלבנטי והתבקשה התייחסותם להליך שקילת המידע הפלילי בעניינה, לשיקולים בגינם הוחלט להפסיק את העסקתה, וכן לטיפול בערעור שהוגש מטעמה. בעקבות פניית היחידה, הוחלט לאפשר את חזרתה לתפקיד, וזאת חרף עברה הפלילי. לאור בחינת המרשם הפלילי העדכני, וכן העובדה שלא נפתחו תיקים נוספים בעניינה במשך תקופה ארוכה **הוחלט על החזרתה לתפקיד**, תוך קביעה כי תתבצע בדיקה תקופתית של המידע הפלילי, בהתחשב בתפקיד ובחומרת העבירה בה הורשעה.

יחידת הביקורת על המידע הפלילי – עם הפנים לשנת 2025

בשנת 2025, יחידת הביקורת על המידע הפלילי צפויה להרחיב את פעילותה ולבצע ביקורות יזומות אל מול הגופים המבוקרים על ידי היחידה. זאת, מכוח סמכות הממונה המעוגנת בסעיף 41 לחוק המידע הפלילי ותקנת השבים, התשע"ט - 2019. במסגרת הליך הביקורת, יינתן מראש לגופים המבוקרים זמן להכנה והיערכות. לקראת הביקורות היזומות, הממונה על הביקורת ערכה מפגש הדרכה לגורמים הרלוונטיים, במטרה להבטיח כי כל הצדדים מעורים בתהליך הצפוי ומבינים את המצופה מהם. אחד העקרונות המרכזיים שינחו את העבודה בשנה הקרובה הוא קידום שיתוף פעולה ושקיפות מלאה בין יחידת הביקורת לבין הגופים המבוקרים, תוך שמירה על עקרונות הביקורת והגינות ההליך.

השתתפות בוועדת השחרורים המיוחדת לקציבת מאסרי עולם

במסגרת סמכות הנשיא להענקת חנינה, נמנית גם הסמכות לקציבת עונש מאסר עולם שהוטל בבית המשפט והעמדתו על תקופת מאסר מוגדרת.

השתתפות בוועדת השחרורים המיוחדת לקציבת מאסרי עולם

מנהלת מחלקת חנינות במשרד המשפטים, או סגניתה, היא חברה קבועה בוועדת שחרורים מיוחדת לקציבת מאסר עולם על פי סעיף 29 לחוק שחרור על-תנאי ממאסר, תשס"א-2001 (להלן: "החוק"). בראש הוועדה עומד שופט מחוזי, וחברים נוספים בה הם שופט בית משפט שלום ונציג ציבור. הוועדה ממליצה לנשיא המדינה על קציבת עונשם של אסירים שהורשעו בביצוע רצח ונדונו למאסר עולם.

סעיף 29 (ד) לחוק קובע:

"...לשם גיבוש המלצתה לנשיא המדינה בשאלה האם לקצוב עונש מאסר עולם של אסיר ולאיזו תקופה, תשקול ועדת שחרורים מיוחדת שיקולים עונשיים המתייחסים לטיב העבירה, לנסיבות ביצועה ולתוצאותיה, וכן לנסיבותיו האישיות של האסיר; ועדת שחרורים מיוחדת רשאית, במקרים חריגים, לאפשר לאסיר לטעון את טענותיו לפניו, לשם גיבוש המלצתה כאמור".

בהתאם לכך, ועדת הקציבה מגבשת את המלצתה לאחר בחינת החומר המשפטי, נסיבות ביצוע העבירה, נימוקי בקשת אסיר העולם לקציבת עונשו, גיליון הרישום הפלילי של האסיר, דו"חות גורמי הכלא, דו"חות ועדת אלמ"ב (אלימות במשפחה), אבחונים פסיכו-דיאגנוסטיים לגבי האסיר, דו"חות מהמרכז לגביית קנסות וכן בחינת עמדות של גורמים נוספים. בנוסף, נסמכת הוועדה על מידעים מודיעיניים ועל עמדת נפגעי עבירה שמועברים באמצעות מחלקת חנינות.

יצוין, כי לאור אופייה הייחודי של סמכות החנינה של נשיא המדינה, רשאית ועדת הקציבה לשקול מכלול רחב של שיקולים, ובכללם גם המאמצים מצד האסיר לצורך תשלום הפיצויים לנפגעי העבירה בהם חויב בגזר הדין. תשלום הפיצויים או מאמץ האסיר לשלם, מבטא הפנמה של חומרת המעשים והאחריות לקיום גזר הדין ורלוונטי גם בהיבט השיקום אותו בוחנת הוועדה.

לוועדת הקציבה מאפיינים ייחודיים המבחינים בינה לבין ועדת השחרורים הרגילה. כך לדוגמא, לא מתקיימים בה דיונים אדברסריים. יחד עם זאת, במקרים המתאימים ניתנת אפשרות לאסיר העולם ולבא כוחו וכן לנפגעי עבירה להופיע בוועדה. מדובר בבקשות הדורשות טיפול מורכב ורגיש במיוחד, לנוכח חומרת המעשה וחומרת העונש. מחלקת חנינות אמונה על הכנת התיק לדיון בוועדה, ובכלל זה על קבלת נתונים ומידעים חסויים מגורמים רלוונטיים, כמו גם קבלת עמדה מנפגעי העבירה ביחס לבקשת הקציבה, וערכת ריכוז נתונים ביחס לכל אסיר עולם לקראת הדיון בעניינו בוועדה.

נתונים על פעילות בשנת 2024

בשנת 2024 התקיימו 12 ועדות קציבה ובמסגרת זו מחלקת חנינות טיפלה ב- 89 בקשות לקציבת מאסר עולם.

השתתפות בוועדת היגוי בנושא ועדות השחרורים

מחלקת חנינות שותפה בוועדת היגוי בנושא ועדות שחרורים בה שותפים, בין השאר, נציגי שב"ס, פרקליטות המדינה, הרשות לשיקום האסיר, הסניגוריה הציבורית, מחלקת ייעוץ וחקיקה, גורמי הרווחה ועוד. ועדת ההיגוי אמונה על קביעת נוהל עבודה בין-משרדי אשר נועד להסדיר את סדרי הדיון בוועדות השחרורים המנוהלות על ידי הנהלת בתי המשפט והוא כולל היערכות לדיונים, ממשקים לעבודה עם נותני חוות דעת, דרכי התנהלות, סדרי הדיון בוועדות וביצוע החלטות המתקבלות בוועדות.

בשנת 2024 השתתפה סגנית מנהלת מחלקת חנינות בדיונים של הוועדה ובמסגרת זו העלתה סוגיות הנוגעות לעבודת ועדת הקציבה. בשלב זה נערכה טיוטה של נוהל עבודה והיא הועברה להערות של כלל הגורמים.

מחלקת חנינות מקיימת קשרי עבודה הדוקים עם גורמי הנהלת בתי המשפט האמונים על הניהול והארגון המנהליים של עבודת ועדת הקציבה וכן עם גורמי השב"ס.

יישום חוק המאבק בטרור (תיקון מס' 4), התשע"ט- 2019

על פי חוק המאבק בטרור (תיקון מס' 4), התשע"ט-2019, שפורסם ברשומות בינואר 2019 (להלן: "חוק המאבק בטרור"), לא ישוחרר בשחרור מוקדם אסיר שביצע עבירת רצח או ניסיון לרצח שבית המשפט קבע לגביה כי היא מעשה טרור, או מי שוועדת שחרורים מיוחדת מצאה בהתבסס על פסק הדין כי עבר עבירה כאמור טרם כניסת חוק המאבק בטרור לתוקף.

מנהלת מחלקת חנינות חברה בוועדת השחרורים המיוחדת לעניין חוק המאבק בטרור -ושק"מ (להלן: "ועדת הטרור"), הזזה בהרכבה להרכב וועדת השחרורים המיוחדת לעניין קציבה.

בשנת 2024 דנה הוועדה בעניינם של **11 אסירים**. הוועדה קבעה לגבי **10 אסירים** מהם כי חוק המאבק בטרור חל עליהם ולגבי **אסיר אחד** כי החוק לא חל עליו.

מימוש זכויות נפגעי עבירה בהליך בקשת חנינה

סעיפים 10 ו-20 לחוק זכויות נפגעי עבירה, התשס"א-2001 קובעים את זכותו של נפגע עבירת מין או אלימות⁵ שביקש זאת, לקבל מידע באמצעות מחלקת חנינות במשרד המשפטים אודות בקשה שהגיש נידון, להקלה בעונש מאסר בפועל או לקציבת עונש מאסר עולם, וכן להביע את עמדתו כדלקמן:

זכות לקבל מידע על מאסר או משמורת

10. נפגע עבירת מין או אלימות שביקש זאת, זכאי לכך שהגופים המפורטים בתוספת הרביעית יידעו אותו על מהלך מאסרו של הנידון, או על מהלך שהייתו של הנאשם או הנידון במשמורת חוקית אחרת בעקבות העבירה, לרבות לעניין זכותו לפי סעיפים 19 ו-20 כמפורט באותה תוספת.

זכות להביע עמדה לעניין חנינה

20. נפגע עבירת מין או אלימות, שקיבל הודעה לפי הוראות סעיף 10 על בקשת הנידון לחנינה או להקלה בעונשו מגשיא המדינה, זכאי שתינתן לו הזדמנות להביע את עמדתו בכתב באמצעות מחלקת החנינות במשרד המשפטים, לפני החלטת נשיא המדינה בבקשה כאמור, במועד ובדרך שיקבעו השרים.

זאת ועוד, תקנה 16(א) לתקנות זכויות נפגעי עבירה, התשס"ב-2002 קובעת כי נפגע עבירה שמעוניין להביע עמדה יפנה בכתב למחלקת חנינות ויהיה זכאי לקבל מידע בנוגע להגשת בקשה לחנינה או בנוגע להחלטת נשיא המדינה בבקשת חנינה.

מחלקת חנינות מייחסת חשיבות רבה לנפגעי העבירה, לשיח מכבד עמם ולמתן אפשרות להשמעת קולם בתהליך החנינה. יצירת הקשר בעניין זה עם נפגע העבירה עשויה לעורר מורכבויות אנושיות רבות, בעיקר משההליך המשפטי הסתיים ונוכח חלוף הזמן מאז קרות האירועים. על כן, מחלקת חנינות מקפידה כי השיח מול נפגעי העבירה יבוצע באופן רגיש, אמפתי וישיר, תוך מתן הסבר מלא אודות ההליך במסגרתו מתבקשת עמדתם.

כחלק מתפיסה זו, מאפשרת המחלקה כיום לנפגע העבירה להביע עמדתו ומסייעת בהנגשת הזכויות ובהקלה בהתמודדות עם חסמי שפה, טכנולוגיה ובעיקר קושי נפשי. על מנת לסייע לנפגעי העבירה,

⁵ נפגע עבירת מין, אלימות, הפקרה או גרימת מוות עקב נהיגה רשלנית, בהתאם למפורט בתוספת הראשונה לחוק זכויות נפגעי עבירה.

באתר האינטרנט של המחלקה מוצג מידע הנוגע לזכויות נפגעי העבירה בהליך בקשת חנינה ממאסר או לקציבת מאסר עולם. כמו כן, כאמור לעיל, קיימות אפשרויות נוספות להגשת כתב עמדה מצד נפגע העבירה - באמצעות הטופס המקוון המצוי באתר המחלקה, באמצעות דואר אלקטרוני ובאמצעות פקס.

בפרשת כץ⁶ הובהר כי ההסדר הקיים, לפיו עדכוננו של נפגע העבירה נעשה רק לאחר בקשה מפורשת מצדו, נובע הן מהקושי של הרשויות לאתר את הנפגעים שעה שעסקינן בהליכים המתנהלים שנים רבות לאחר תום ההליכים הפליליים, והן בשל הצורך של חלק מנפגעי העבירה, להמשיך הלאה בחייהם ולא לפתוח מחדש את הפצעים, ככל שהדבר ניתן.

כאמור, חוק זכויות נפגעי עבירה מורה על יידוע נפגע עבירה "שביקש זאת" לקבל מידע על בקשת חנינה שהגיש נידון. המונח "שביקש זאת" מפורש כמי שרשום במערכת מנ"ע (מערכת נפגעי עבירה של משטרת ישראל). נפגעי העבירה יכולים אף לפנות בעניין באופן ישיר למחלקת חנינות ולבקש לקבל מידע, אם וכאשר תוגש בקשת חנינה. בפועל, מחלקת חנינות עושה מאמצים רבים, במקרים המתאימים (כגון כאשר הייתה פניה בעבר של נפגע העבירה אל מחלקת חנינות או ככל שעולה מהתיק המשפטי או מעמדת הפרקליטות לבקשת החנינה, כי נפגע העבירה היה מעורב בהליך בבית המשפט), לאתר באופן יזום את פרטי נפגעי העבירה, לעמוד על מידת מעורבותם בהליך ולאפשר להם להעביר עמדתם באמצעים המצוינים לעיל בהתאם להעדפתם.

במסגרת איתור ובירור פרטי נפגעי עבירה, קיימים ממשקים של מחלקת חנינות עם הגורמים השונים אליהם ניתן לפנות, בהם מדור נפגעי עבירה במשטרה הממונה על מערכת מנ"ע, יחידות הפרקליטות, יחידת הסיוע לנפגעי עבירה שבפרקליטות המדינה, קצינת נפגעי עבירה בשב"ס וארגון משפחות נרצחים ונרצחות. כמו כן, קיימים ממשקים עם המרכז לגביית קנסות לצורך בירור בנוגע לתשלום פיצויים בהם חויב הנידון עבור נפגע עבירה.

כצעד הנגשה נוסף, מחלקת חנינות פרסמה **דף מידע באתר המחלקה באינטרנט בכל הנוגע להליך קציבת מאסר עולם ולזכויות נפגעי עבירה בהליך זה**. כמו כן, צורף טופס ייעודי להגשת עמדת נפגעי עבירה בנוגע לבקשות לקציבת מאסר עולם. בנוסף, מחלקת חנינות עדכנה את הגורמים השונים הרלוונטיים, דוגמת הפרקליטות והסיוע המשפטי, בעניין זה והמליצה ליידע את נפגעי העבירה, כבר בשלב ההליך הפלילי, אודות האפשרות הקיימת לנאשם לבקש בעתיד לקצוב את עונשו ולהעביר להם את דף המידע שאוזכר לעיל.

⁶ בג"ץ 9631-07 משה כץ נ' נשיא המדינה (להלן: "פרשת כץ")

חברות בצוות בין-משרדי בתחום נפגעי עבירה בוועדת שחרורים

בחודש דצמבר 2019 פורסם דו"ח של הוועדה הבין-משרדית לבחינת הטיפול בנפגעי עבירות מין בהליך הפלילי, בראשות כבוד השופטת בדימוס דבורה ברלינר (להלן: "ועדת ברלינר"). בהמשך לכך, בהחלטת ממשלה מספר 1889 מיום 02.10.2022, נקבע כי יוקם צוות בין-משרדי, אשר יבחן, בין השאר, את האופן שבו ניתן לשפר ולייעל את קבלת עמדת נפגע העבירה המעוניין בכך לפני ועדת השחרורים ולפני היחידה לשחרור ממאסרים קצרים לפי חוק שחרור על תנאי ממאסר, התשס"א-2001 וחוק זכויות נפגעי עבירה, וכן להעלות את מודעות נפגעי העבירה לזכותם להביע עמדתם.

בשנת 2023 השתתפה נציגת מחלקת חנינות במספר דיונים של הוועדה הבין-משרדית בראשות נשיאת בית המשפט השלום לנוער לשעבר, כבוד השופטת גלית ויגוצקי. במסגרת דיוני הוועדה, הציגה נציגת מחלקת חנינות סקירה על הממשקים של מחלקת חנינות עם נפגעי העבירה וכיצד הם באים לידי ביטוי בהליך החנינה. הנציגה הדגישה את חשיבות התקשורת האישית הישירה עם נפגעי העבירה באמצעות שיחות טלפוניות או התכתבות בדואר האלקטרוני ואת העובדה שתקשורת זו סייעה להבאת עמדות אלה בפני ועדות השחרורים המיוחדות- קציבה. בימים אלה, הוועדה נמצאת בשלבי הפקת המסקנות וגיבוש המלצותיה, ונציגת המחלקה ממשיכה לקחת חלק בדיונים אלו.

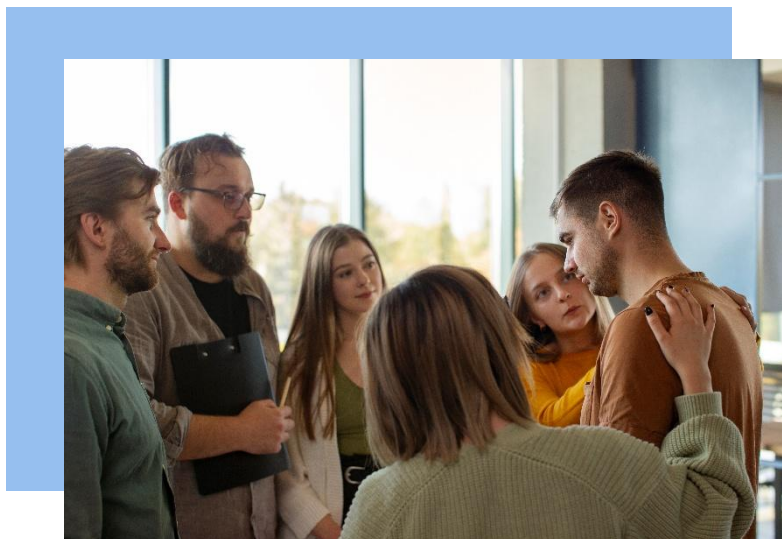
נתונים אודות פעילות המחלקה בנושא קבלת עמדות נפגעי עבירה בבקשות לקציבת מאסר עולם

לפי נתוני המחלקה, בשנת 2024 נקבעו דיונים בוועדת קציבה בעניינם של 89 אסירי עולם.

בכל אחד מהתיקים בוצעה פניה לנפגע עבירה המופיע במערכת מנ"ע, וככל ששמו לא הופיע במערכת מנ"ע - בוצע ניסיון לאתרו בדרכים נוספות. בפועל, הועברו עמדות מטעם נפגעי עבירה ב-47 תיקים (בכ-52% מהתיקים). ביתר התיקים שנקבעו לדיון בוועדת הקציבה לא אותרו נפגעי עבירה במערכת מנ"ע או שנפגעי העבירה שאותרו ביקשו שלא לפנות אליהם.

לעמדת מחלקת חנינות, הנתון הגבוה של נפגעי העבירה שעודכנו על בקשת האסיר לקצוב את עונשו וכן העבירו עמדה, נעוץ בתקשורת הישירה שמקיימת המחלקה עם נפגעי העבירה באמצעות שיחת טלפונית או באמצעות הדואר האלקטרוני.

תכנית סנ"ה (סיוע לנפגעי עבירות המתה)

תכנית סנ"ה הוקמה מכוח החלטת ממשלה מס' 936 מיום 22.11.2009 שעניינה הקמת מערך של תמיכה וסיוע למשפחות נפגעי עבירות המתה. עו"ד דגנית הס, סגנית מנהלת מחלקת חנינות, משמשת כיו"ר ועדת זכאות שהוקמה מכוח החלטת הממשלה ובה חברים גם נציגי משרד הרווחה ומשטרת ישראל.

ועדת הזכאות אמונה על אישור סיוע משפטי (באמצעות הסיוע המשפטי במשרד המשפטים), סיוע כספי (לצורך החזר הוצאות סביב מות המנוח) וכן סיוע נפשי (באמצעות מרכזי הסיוע של משרד הרווחה).

מחלקת חנינות מטפלת בפניות לאישור קבלת סיוע לנפגעי עבירות המתה, ויו"ר ועדת הזכאות מאשרת את הזכאות יחד עם חברי הוועדה ממשטרת ישראל וממשרד הרווחה על פי נוהל שגובש.

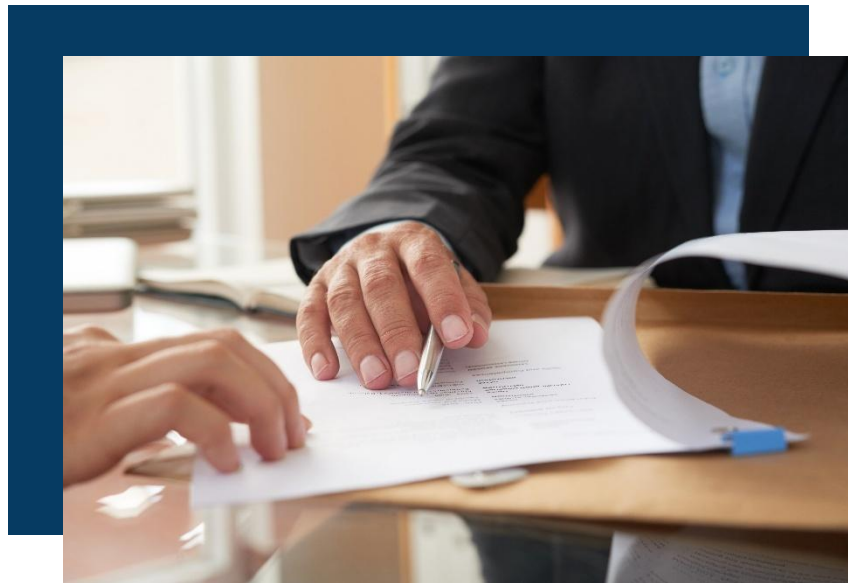
בשנת 2024 אישרה ועדת הזכאות מתן סיוע ב-259 מקרי המתה, רובם המוחלט בקרב החברה הערבית. מדובר במספר מקרי המתה דומה לאלו שאושרו בשנת 2023 (276 מקרים). יצוין כי בתחילת שנת 2025 אישרה הוועדה מתן סיוע הנוגעים למקרי המתה שהתרחשו בשנת 2024 ונדרשה בהם השלמת פרטים.

כמו כן, בשנת 2024, ועדת הזכאות אישרה מתן סיוע במקרי המתה עם נסיבות חריגות, שאינם עונים על הקריטריונים הקיימים, ובין השאר במקרים כדלקמן:

- מתן סיוע לאם חורגת של המנוח שגידלה אותו כבנה מאז היה בן 8.
- מתן סיוע לגרושתו של המנוח לצורך קבלת כלים לטיפול בילדיהם הקטינים שאיבדו את אביהם.
- מתן סיוע לידועה בציבור של המנוח וזאת לאחר שהעבירה מסמכים התומכים בהיותה ידועה בציבור.

בעקבות מקרים שעלו בפני הוועדה בשנת 2024, עלה צורך לשקול לפעול להרחבה ולעדכון הנוהל לאישור זכאות, כך שבין היתר תוסמך הוועדה **לאשר מתן זכאות לסיוע במקרים חריגים ומיוחדים, מטעמים הומניטריים**, כגון היעלמות של קטינים לתקופה ממושכת מבלי שיש קצה חוט לתעלומת היעלמותם. בשלב זה, הוועדה בודקת מה הם המענים הקיימים היום למשפחות שיקריהן נעלמו.

יצוין, כי בחודש מאי 2025 נכנס לתוקפו תיקון לחוק הסיוע המשפטי, התשל"ב - 1972, במסגרתו הורחב הסיוע המשפטי לנפגעי עבירות המתה בכל העניינים הנובעים מעבירת ההמתה ותוך הסרת הגבלת הייצוג הקיימת כיום לתקופה של שנתיים. לנוכח התיקון כאמור, תערך בחינה לגבי ההשלכות וההתאמות הנדרשות בעבודת הוועדה.

מקרים לדוגמא שטופלו במחלקת חנינות בשנת 2024

במהלך שנת 2024 טיפלה מחלקת חנינות במגוון רחב של בקשות חנינה. על מנת להמחיש את אופי הבקשות ולהציג את השיקולים השונים שהובילו להמלצה חיובית למתן חנינה, מובאות בפרק זה מספר דוגמאות ביחס לתיקים שונים, בהם ניתנה חנינה על ידי נשיא המדינה. על מנת לשמור על פרטיותם של הפונים, המקרים מוצגים באופן כללי ותוך טשטוש פרטים מזהים.

חנינה מענישה כלכלית

הקלה בקנסות - טעמים כלכליים ורפואיים

נ', כבן 50, פנה בבקשה לחנינה מתשלום קנס שהוטל עליו, בגין הרשעה פלילית מלפני כחצי יובל. בבקשתו ציין שהקנס לא שולם במהלך השנים בשל התמודדויות רפואיות מורכבות וכן בשל מצבו הכלכלי. סכום הקנס במקור עמד על כ-500 ש"ח, ויחד עם תוספות פיגורים, עומד כיום על פי 8 מהסכום המקורי, בסכום של למעלה מ-4,000 ש"ח.

במהלך בחינת הבקשה עלה כי מאז ביצוע אותה עבירה פלילית שבגינה הורשע, חלה התמתנות משמעותית במעורבותו השלילית. מדובר במבקש המתמודד עם מחלה פיזית ונפשית המזכה אותו באחוזי נכות גבוהים, המתקיים מקצבת נכות בשווי סכום הקנס מושא בקשתו. לאחרונה אף סיים הליך של פשיטת רגל.

המלצת מחלקת חנינות בעניינו סוכמה כך - "בחלוף שנים כה רבות, בהן התדרדר מאד מצבו הבריאותי של הנדון ולצד זאת פחתה מעורבותו בפלילים באופן ניכר, ולאחר שעלה בידו להשלים הליך של פשיטת רגל לאחרונה ולהשתקם ממכלול חובותיו נראה כי ראוי להקל עליו. מציאות בה קנס פעוט הופך בחלוף שנים לתסבוכת כלכלית העלולה לדרדר את הנדון לתהום פוגעת באינטרס הציבורי. בשים לב לדחיפות שנוצרה כתוצאה מהטלת העיקול והכוונה לממשו בקרוב, מומלץ להקל בקנס הקלה מלאה ולבטלו."

בקשתו של נ' התקבלה, וחובו בוטל.

הקלה בעונשים

הקלה בעונש מאסר - טעמים שיקומיים

צ', בשנות ה-30 לחייה, אם יחידנית ל-3 ילדים, פנתה בבקשה להקל בעונש של 15 חודשי מאסר בפועל, שהוטל עליה לאחר שהורשעה בעבירות רכוש. בבקשתה, תיארה את נסיבות חייה המורכבות, וכן פירטה שהיא מאובחנת כבעלת חרדה עם תסמינים המתבטאים בין היתר בקלפטומניה. במהלך חייה ניצלה הנדונה משני פיגועי טרור, בהם נחשפה למראות קשים שהשפיעו על התנהלותה. הנדונה תיארה כי החלה לבצע עבירות רכוש כאמצעי להישרדות כלכלית ובהמשך מצאה בכך מענה לצורך בקבוצת השתייכות ואף ריגוש. בעקבות מאסרה, ילדיה פוצלו בין מסגרות שונות, דבר שהוביל להתדרדרות בתפקודם ולנסיגה במצבם הנפשי והפיזי. טרם מאסרה שולבה בהליך משפטי במסגרת בית המשפט הקהילתי, בו הפגינה מחויבות עמוקה, עברה הליך טיפולי ושיקומי משמעותי והייתה כפסע מסיום ההליך. ההליך הופסק עם מעצרה בגין הגשת כתב אישום נוסף בגין עבירות ישנות. בסופו של יום, כל האישומים שהובילו למעצרה ולהפסקת ההליך הקהילתי נמחקו מכתב האישום בהיעדר ראיות למעורבותה.

במהלך בחינת הבקשה עלה כי הנדונה השתתפה באופן פעיל בהליך טיפולי וגורמי הכלא התרשמו שהמאסר היווה עבורה גורם הרתעה ושהיא ניצלה את תקופת מאסרה לטובת תהליך אישי משמעותי מאוד.

המלצת מחלקת חנינות בעניינה סוכמה כך - "נראה כי מדובר בהשלכות הרסניות של מאסרה של הנדונה ואלו, כמו גם כלל נסיבותיה האישיות ... וההליך המשמעותי שעברה במסגרת בית המשפט הקהילתי עד להפסקתו, מטות כיום את הכף לנהוג כלפיה לפני משורת הדין. על האמור יוסף, כי הנדונה עומדת בקריטריונים שנקבעו במתווה החנינות המיוחד עליו הכריזו נשיא המדינה ושר המשפטים על רקע התמשכות מלחמת חרבות ברזל ולקראת יום העצמאות ה-76 למדינת ישראל."

בקשתה של צ' התקבלה, ועונש המאסר שהוטל עליה קוצר, כך שהתאפשר לה לעמוד בפני ועדת השחרורים באופן מידי. אכן, לאחר מכן צ' עמדה בפני ועדת השחרורים בבית הסוהר, ושחררה.

הקלה בעונש של מאסר שירוצה בעבודות שירות - נסיבות אישיות

פ', בשנות ה-60 לחייו, פנה בבקשה להקל בעונש מאסר לריצוי בדרך של עבודות שירות שהוטל עליו לאחר שהורשע בעבירות סמים שונות.

פ' עתיד היה להתחיל לרצות את עונשו, אולם באותם הימים בנו החייל נפצע קשה מאוד בפעילות צבאית במסגרת מלחמת חרבות ברזל. בנו אושפז בבית החולים, אולם בהמשך, למרבה הצער הוא נפטר מפצעיו והובא למנוחת עולמים. עוד בטרם התקבלה הידיעה על מות בנו של פ', עוררה הבקשה התלבטויות רבות נוכח שיקולים שונים, בהם צורך טיפולי.

המלצת מחלקת חנינות בעניינה סוכמה כך - "נראה כי לא נותרה ברירה אלא להכיר בנסיבות החדשות והכואבות בחייו של הנדון, אשר לא עמדו בפני בית המשפט עת שגזר את דינו ואירעו שבועות ספורים לאחר מכן. התרשמות הח"מ היא שהנדון מצוי בתקופה משברית קשה מנשוא, שבמהלכה לא יצליח לגייס את הכוחות הדרושים בכדי לעמוד בנטל נשיאת העונש שהוטל עליו בדמות עבודות שירות ואף לא בנטל הטיפול הרגשי המשמעותי שהוא עשוי לעבור דרך שירות המבחן. אשר על כן, חרף היתרונות הגלומים בטיפול במסגרת שירות המבחן, נראה כי לאור שינוי הנסיבות הטראגיות, מומלץ להיענות לבקשה ולהורות על ביטול עונש עבודות השירות."

בקשתו של פ' התקבלה ועונש המאסר שירוצה בעבודות שירות שהוטל עליו, בוטל.

הקלה בעונש של שעות לטובת הציבור - נסיבות רפואיות

ל', בשנות ה-70 לחייו, פנה בבקשה להקל בעונש של 150 שעות לטובת הציבור (של"צ), לאחר שהורשע בעבירות מס. בבקשתו ציין שהוא סובל ממצב רפואי שפגע בכשירותו הפיזית וכן שמצבה הרפואי של אשתו חולת הסרטן התדרדר. היא נמצאת בטיפולים אינטנסיביים, בעוד שהוא סועד אותה ואף דואג למשק הבית.

מבירור שערכה מחלקת חנינות עולה שרוב רובו של המחדל שבגינו הוטל העונש הוסדר וכי מצבה הרפואי של אשתו של ל' התדרדר לאחר מתן גזר הדין. כך גם עלה כי בהחלטה בבקשה להפקיע את צו השל"צ, קבע בית משפט שידי כבולות והסמכות לשנות את גזר הדין נתונה אך ורק בידי נשיא המדינה במסגרת בקשת חנינה.

המלצת מחלקת חנינות בעניינו סוכמה כך - "נסיבות העבירה אינן מן החמורות, וההתרשמות הכללית מהנדון הינה חיובית, בין היתר בשל הסרת המחדל על ידו ... לאחר שניתן גזר הדין התדרדר מצבה הבריאותי של אשת הנדון, אשר מתמודדת עם מחלת הסרטן מזה מספר שנים, כאשר הנדון סועד אותה כל העת, לצד זאת, ברקע מצבו הבריאותי של הנדון שסובל אף הוא מפציעה. שירות המבחן המליץ לאור נסיבות חדשות אלה להפחית את היקף שעות השל"צ באופן משמעותי ... יש מקום להקל עם הנדון בדרך של צמצום עונש השל"צ".

בקשתו של צ' התקבלה ועונש השל"צ צומצם באופן משמעותי והועמד של 50 שעות בלבד.

מחיקת רישום פלילי

נסיבות אישיות - מתמודד נפש

ס', בשנות ה-30 של חייו, פנה בבקשה לקיצור תקופת ההתיישנות והמחיקה של 2 רישומים פליליים בגין עבירות אלימות שבהם הופסקו ההליכים בשל מצבו הנפשי. מבקשתו של ס' עולה כי הוא סובל ממצב נפשי שהתפתח בעקבות שירותו הצבאי. ס' מטופל באופן סדיר במרפאה לבריאות הנפש ונמצא במעקב פסיכיאטרי קבוע. במהלך 6 השנים טרם הגשת בקשת החנינה לא ביצע עבירות פליליות.

המלצת מחלקת חנינות בעניינה סוכמה כך - "יתכן שיש מקום לבחון את הבקשה אף בראי מתווה החנינות לשנת ה-75 למדינת ישראל, בהתחשב בכך שהנדון הינו צעיר, אשר ביצע את העבירות שנים בודדות לאחר שחרורו משירות צבאי קרבי, המוכר על ידי משרד הביטחון כסובל מנכות נפשית עקב האירועים החריגים להם נחשף במהלך שירותו. אשר על כן, נוכח חלוף הזמן, והעובדה שהנדון מטופל כיום באופן סדיר ושומר על יציבות ותפקוד ... מומלץ להיענות בחיוב לבקשה כך שתקופת ההתיישנות והמחיקה יסתיימו כעת"

בקשתו של ס' התקבלה ותקופת ההתיישנות והמחיקה הסתיימו.

הקלה בעונש פסילה מלנהוג

הקלה בעונש פסילה מלנהוג – נסיבות אישיות

נ', בשנות ה-50 לחייו, בעל משפחה, פנה בבקשה להקלה בעונש של 6 חודשי פסילה מלנהוג שהוטלו עליו לאחר שהורשע בנהיגה בזמן פסילה.

בבקשתו ציין נ', שהוא עובד כמפעיל ציוד הנדסי כבד לביצוע עבודות תשתית לשיקום יישובי עוטף עזה, בצמוד לגדר ההפרדה. עבודות אלו מבוצעות בשעות לא סדירות, בהתאם לתנאי ההיתר של משרד הבטחון המושפע מהמצב הבטחוני.

בגזר הדין המעודכן, בית המשפט סיווג את עונש הפסילה כך שהותר לו לנהוג במכונה ניידת בשעות עבודתו. אולם, נ' אינו יכול להגיע אל מקום עבודתו ולא עומדות לרשותו הסעות, משום שמדובר באזור מלחמה.

נ' נקלע לקשיים כלכליים והעבודה בפרויקט זה ביישובי העוטף היא כאוויר לנשימה לו ולמשפחתו. נ' הוא גם תושב הדרום אשר פונה מביתו יחד עם משפחתו למשך מספר חודשים לאילת. משפחתו חוותה טלטלה משמעותית וילדיו של נ' מטופלים נפשית בעקבות המצב המלחמתי.

המלצת מחלקת חנינות בעניינה סוכמה כך - **"לא ניתן להתעלם מכך שבחלוף הזמן מאז נגזר דינו, ובעקבות פרוץ מלחמת חרבות ברזל, חלו שינויים משמעותיים באורחות חייו של הנדון. ראשית, כתושב אזור העימות, נדרש היה להתפנות מביתו ... ובמשך מספר חודשים שהה עם משפחתו באילת. שנית, מקום עבודתו של הנדון הפך לאזור שהגישה אליו הוגבלה לאור אילוצים ביטחוניים, דבר שהקשה על הנדון להגיע אליו עצמאית בלי להשתמש ברכבו שלו ... עבודתו מתבצעת בשעות משתנות, גם בלילה וגם ביום, בהתאם לדינמיקה באזור המלחמה ולאור הצורך בקבלת אישור ביטחוני להגעה למקום".**

בקשתו של נ' התקבלה והוחלט להמיר את עונש הפסילה בפועל לעונש של פסילה מותנית.

מחלקת חנינות
PARDONS
قسم العفو

משרד המשפטים
MINISTRY OF JUSTICE | وزارة العدل

ליצירת קשר:

טלפון: 073-3927070

כתובת: שדרות וולפסון 2, קריית הממשלה ע"ש

דוד בן גוריון, ירושלים

דואר אלקטרוני: Pardons@justice.gov.il

אתר המחלקה: לחצו **כאן**